

Upravništvo: Ljubljana, Pucinijska ulica 5.
Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24
Izdatništvo: Ljubljana, Pucinijska ulica 5 — Telefon št. 31-25, 31-26
Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta 42
Računi: za Ljubljansko pokrajino pri pošto-
čkovnem zavodu št. 17.749, za ostale kraje
Italije Servizio Conti. Corr. Post. No 11-3118
IZKLJUČNO ZASTOPSTVO za oglašje iz Kr.
Italije in inozemstva ima
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

JUTRO

Izbrava vsak dan razen ponedeljka
Naročnina znaša mesečno Lit. 18.—,
za inozemstvo pa Lit. 22.80.

Uredništvo:
Ljubljana, Pucinijska ulica št. 5, telefon
št. 31-22, 31-23, 31-24.

Rokopisi se ne vraščajo.

CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pub-
blicità di provenienza italiana ad estera:
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

Z egiptskega bojišča

Pešci divizije „Folgore“ sestrelili dve angleški letali
Angleški napad na italijansko sanitetno kolono

Glavni stan italijanskih Oboroženih sil je objavil 9. oktobra naslednje 866. vojno poročilo:

Na fronti pri El Alameinu majhna operativna delavnost.

Včerajšnji dan so pešci divizije »Folgore« strelili iz avtomatskega orožja sestrelili letalo vrste »Hurricane«. Pilot, po rodu iz Južne Afrike, je bil ujet. Neko drugo letalo, ki so ga zajeli strelci istega oddelka, je tresčilo na tla v bližini Him Himata.

Popoldne 7. oktobra so britanski lovci v strmem poletu s strojnimi obstreljevali sanitetne oddelke divizije »Folgore«, dasi so bili opremljeni zelo razločno s spoznalnimi znaki. Izmed bolnikov so bili trije ubiti in 12 ranjenih.

Stirje angleški lovci so 7. oktobra ob 13.45 obstreljevali s krogliami sanitetne oddelke divizije »Folgore«. Ti letalci so delovali iz višine manj kakor 20 m in brez tveganja, ker je šlo za bolničarske oddelke, ki niso zaščiteni s protiletalsko obrambo. Številni redni znaki za spoznavanje teh naprav in razpostavitev na visoki planoti pri svetlem dnevu niso mogli preprečiti tega zločina dejanja, ki je povzročilo 3 mrtve in 12 ranjenih med bolničarji. Odslej ni več mogoče verjeti na nehotene pomote pri tem žalostnem dogodku, če ga primerjamo z drugimi, ki so se dogodili pri nedavnem angleškem nastopu pri Tobruku.

Ti dogodki, ki so strogo dokazani s dokumenti, se dajo posneti takole: 13. septembra je 1 častnik in 6 letalcev v nekem avtomobilu zapustilo eno naših sprednjih skladišč in napredovalo nekaj desetnih kilometrov v puščavo, da bi tam zbralo nekaj gradiva. Zaradi pokvare se je moral avtomobil ustaviti in ko so ga popravljali, ga je obkloilo 6 angleških avtomobilov, ki so prišli od juga. Kakih 40 Avstralcev, oboroženih s puškami in strojnimi, je onemogočil odpor, ker so bili številno in po okoliščinah v premoči. Med Avstralci je bil angleški častnik, ki je poveljeval, in 1 Francoz. Nato so Avstralci hladno iz kratke razdalje streljali na naše ujetnike, in ko so se prepirali, da so mrtvi ali smrtno ranjeni, so nadaljevali proti severu. En letalec je ostal nepoškodovan, pa so mislili, da je mrtve, ker je negiben ležal. Pozneje se mu je posrečilo v družbi drugega težko ranjenega vojaka doseči eno naših prednjih postojank in poročati o dogodku.

V naše roke je padlo tudi povelje ob priliki napada na Tobruk: »Deseti vod se bo ločil v oddelek, ki bo napadel zaklonišče B 1082 in vsi, ki so notri, morajo biti ubiti.« To je torej povelje, ki se ne da opravičiti od nikogar in po katerem naj se sovražnik

v celoti pobije. Ta kriterij, kateremu je treba pridružiti še prejšnje napade na bolnišnice ladje in na pomožna vodna letališča, je v pravem nasprotju s kriterijem naših poveljstev, kadar, kakor je znano, pošilja pomožne kolone, ki naj v puščavi zberejo sovražne ranjence, zapuščene od njihovih lastnih oddelkov, in kadar naročajo svojim vojakom, naj rešijo številne sovražne brodolomce, kakor je bilo v zalivu pri Tobruku. Naše represalije, ki so več kakor zakonite, bodo neizogibne.

Hudi letalski napadi na Malto

Lizbona, 9. okt. d. Britanska sredozemska trdnjava Malta je v četrtek ponovno hudo trpela pod silovitimi napadi osnega letalstva. Po bombardiranju v noči med sredo in četrtkom so osna letala včeraj v dnevnih urah izvršila še tri nadaljnje napade na Malto. Dva napada sta bila v dopoldanskih urah, tretji pa popoldne. Poročilo z Malte pravi, da so ob dnevnih napadih osna letala metala bombe z velike višine.

Odmevi uspeha podmornice „Barbarigo“

Oslo, 9. okt. s. Vsi listi poudarjajo, kako drzno je bilo podjetje italijanske podmornice »Barbarigo« ter poveljujoče izredno sposobnost poveljnika Enza Grossia in hrabrost posadke. List »Fritfolk« podaja pregled ogromnih porazov angleško-ameriške mornarice in zaključuje, da ogromne izgube, zadane sovražniku sli osi, odločno vplivajo na splošni potek vojne.

Bern, 9. okt. s. Švicarski tisk še naprej z zadovoljstvom in občudovanjem piše o podvigu podmornice »Barbarigo«. Dopisnik lista »Basler Nachrichten« iz Rima opozarja v dopisu, ki ga je list objavil na prvi strani, na molk v Washingtonu, ki je jasen dokaz, kako bi bil sploh potreben, da je bila ladja potopljena. List omenja, da je bilo tudi to podjetje izredno važno, ker se je dogajalo na morju, daleč od oporišč italijanske mornarice. Dokaz je, da italijanska mornarica lahko ograža anglosaško plovidbo v vseh oddelkih Atlantika.

Sanghai, 8. okt. s. Lokalni tisk je objavil z velikimi naslovi na prvih straneh poročilo o etičnem podjetju »Barbarigo«. Tisk poudarja, da je poveljnik Grossi dosegel drugi velik uspeh in se izkazal za enega izmed najbolj spretnih in neustrašnih podmorničarjev v tej vojni. Listi opozarjajo tudi na popolno sodelovanje na morju, ki so ga dosegli tudi na Atlantiku sile trojnega pakta.

Ruska zima

Lanskega oktobra so v Moskvi pozdravili zimo z velikimi manifestacijami uradnega veselja, ki so imele močan odmev tudi v zvočnikih v Londonu in Washingtonu.

Med oktobrom in novembrom 1. 1941 so se ameriški in britanski javni delavci po časopisih in po radiu spominjali Napoleonovega pohoda v Rusijo 1. 1812. Slovanska domišljija je pričakovala tudi po zimi 1941/42 nove izjave napoleonskega pohoda v Rusijo in domišljija Američanov se je na dolgo in na široko razpisala o pričakovaniem tragičnem umiku Hitlerja, ki se je odločil za zimski premor na evropskih vzhodnih frontah, je porušil Stalinove nade, načrte Vorosilova in pričakovanja Roosevelta. Stalin je dal za to kakih 40 divizij in vojaško slavo Vorosilovu.

Letos trka druga ruski zima na vrata svetovnega spopada, toda letos na Volgi in na Nevi ni čuti navdušenih vzklikov, ki bi pozdravljali prvo jesensko deževje, naznanjajoče bližnji sneg in 40° pod ničlo. Tudi zvočniki v New Yorku in v Londonu so tihi, zelo tihi. V resnici morajo letos Moskva, London in Washington računati za obratno zimsko možnostjo. Zima bo zalotila letos Rusijo brez zadostnih zalog premoga, živili in obleke. Letošnja huda stepna zima bolj plaši sovjetski glavni stan kakor evropske glavne stane. Boljševizem je v 1. 1942 izgubil skoraj vsa velika premogovna področja evropske Rusije, skoraj vse železniške proge, ceste in vodna pota, ki so skrbela za razdelitev premoga, šote, lignita in drv za mesta in mesteca Sovjetske zveze. Celo dragocen petrolej s Kavkaza, ki bi v tolikih primerih lahko nadomestil premog kot sredstvo za ogrev ter elektriko kot sredstvo za promet in razsvetljavo, prihaja v srednjo Rusijo le še v omejenih količinah. Še te omejene količine prevzema vojska za potrebe svoje motorizacije. Petrolejski izvrtki v Majkopu so zasedeni, oni v Groznem ne pošiljajo ničesar več. Ona malenkost petroleja iz Bakuja, ki se lahko še pošilja vzdolž obale Kaspijskega morja ali preko omenjenega morja po slučajni plovi, bo nehala v kratkem prihajati na namenjene postaje. Zima je polna razburjenja in neznanja za Kremeľ.

V Londonu se delajo, kakor da ne mislijo na rusko zimo, toda Willkie je smatral za svojo dolžnost povedati Američanom, da letošnja zima rusku ljudstvu ne bo primanjkovalo samo živili in goriva, marveč tudi obleke, tožuhov čevljev, zdravih in električne energije zaradi porušanja mnogih jezov in električnih central, zaradi izgube ali uničenja velikih industrijskih središč za tkanine in usnje. Prihod nemških čet na spodnjo Volgo je odvzel ruski prehrani silno bogostvo rib Kaspijskega morja. Ruski ribolov je po vodni poti preko Volge pošiljal po vsej Rusiji vsakodnevno velike količine rib. Med Rostovom in Stalingradom leže skoraj vsa večja področja, ki so na industrijski način konservirala kaspijske ribe.

Willkie je telefoniral v New York dobesedno: »Za vsako ceno moramo poslati Rusiji živeža. Če tega ne napravimo, bodo milijoni ljudi stradali. Lačen človek in če bi bil lev, se ne more biti.« Nujna živila za Rusijo in neposredna ustvaritev »druge fronte« na zapadu! To je zaključek, do katerega je prišel Willkie potem, ko je na dolgo razpravljal s Stalinom, z Molotovom, s Timošenkino in z boljševiški tovariši. Ta osebni zastopnik Rooseveltov je odkrito dolžil Angleže, da niso še ustvarili »druge fronte«.

Med tem pa jesen teče in »general Zima« se približuje Stalinovi predsobi. Rdeči car melanholično opazuje bogate in rodovitne ruske zemlje, zasedene po evropskih vojskah in misli na ukrajinsko žito, na premogokopno kotlino Dona, na petrolejske vode in rafinerije tostran Kavkaza. V kratkem bo zamrznila tudi luka v Arhangelsku. In kaj bo potem?

Kako so za boljševike težki izgledi zima 1942-43, dokazujejo sovjetski listi, ki naslavljaajo dramatične opomine narodom svareč jih, da letos ne bodo mogli računati na običajno preskrbo z živili in z gorivom ter da bo moral vsak državljan izkuzati, kako se bo z lastnimi sredstvi izvelkel iz zagate in si na svojo roko preskrbel živila in kurivo, kakor bo vedel in znal. Dramatski način pisanja sovjetske gotovo ne pomeni hvalospeva za organizacijo boljševikov in za previdnost Kremeľja. Jasno je, da so se vsi državni organi in vsa birokracija boljševizma zanesli na Stalinovo obljubo, da bo zima 1942-43 videla zmagovalne rdeče armade, kako zasledujejo poražene evropske vojske po nemških, finskih, madžarskih in rumunskih tleh.

Os ne objavlja ničesar o svojih zimskih pripravah, pač pa je Hitler v svojem govoru v Sportni palači omenil vedro energijo ter realistično in dalekovidno skrb velikih vodij osi, ki ne žive s svojimi glavami v anglosaških oblakih, marveč imajo na trdih evropskih tleh. Dasi ni natančen izjav, svet dobro ve, da ima nemško vrhovno poveljništvo v veliki meri modrost, da črpa iz zaklada svojih izkustev. Sedaj te že nekoliko tednov, odkar je Hitler naznanil nemškemu narodu drugo zimsko vojno v Rusiji, in to dokazuje, da se Nemčiji ni dala iznenaditi od dogodkov. Nasprotno so se v Kremeľju dali iznenaditi od ruske zime, kakor dokazujejo dramatični pozivi boljševiškega tiska prebivalstvu, naj s svojimi lastnimi silami nadomesti manjkajočo pobudo države.

Na pragu ruske zime tvorijo plahi pozivi boljševiške vlade, naj se prebivalci uredijo po svojih močeh, ter slovesne in mirne Hitlerjeve izjave o organizaciji Nemčije in zasedenih ruskih pokrajin veliko razlikujejo med nami in našimi neprijatelji. Mi od trojnega pakta govorimo malo in delamo malo, naši sovražniki pa ne delajo ali pa delajo malo in slabo, zato pa mnogo besedičijo.

Nove višine na Kavkazu zavzete

Italijanske čete odbile sovjetske napade ob Donu — Pet sovjetskih divizij in dve brigadi uničene jugovzhodno od Ilmenskega jezera

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 9. okt. s. Vrhovno poveljništvo nemške vojske je objavilo danes naslednje vojno poročilo:

Na Kavkaškem področju so si napadalne čete priborile pot dalje in zavzele v ogroženih borbah po gozdovih nove višinske grebene.

Na fronti ob Donu so rumunske in italijanske čete zavrnile sovražnikove sunkne.

V srednjem odseku fronte so bili v uspešnih napadalnih akcijah zavzeti številni bunkerji in postojanke; pripeljanj ih je bilo večje število ujetnikov.

Jugovzhodno od Ilmenskega jezera so čete kopne vojske, orožja SS in letalske jedinice, ki se bojujejo na kopnem, priborile z učinkovito podporo letalskega orožja nadaljnje ozemlje in razbile odnosno uničile pet sovjetskih divizij in 2 strelski brigadi. O 27. septembra dalje je bilo tukaj pripeljanih 3288 ujetnikov, razen tega pa zaplenjenih ali uničenih 13 tankov, 108 topov, 123 metalecev granat, veliko število strelnic in še drugega orožja za pehoto. V ogromnih krvavih izgubah, ki jih je utrpel sovražnik, je število padlih trikrat večje kakor ujetih.

Po brezuspešnem dnevnem vzemirjevalnem poletu enega angleškega letala nad posarsko-pfalškim področjem je preteklo nekaj angleških letal priletelo nad Nemški zaliv. Eno letalo je bilo sestreljeno. Nadaljnji bombnik je bil sestreljen pri akciji proti zapadni francoski obali. V jutranjih urah današnjega dneva so nekatera sovraž-

na letala preletela zapadno nemško ozemlje. Maloštevne rušine bombe, ki so jih odvrkla, niso povzročile nobene škode.

Nemški odgovor na angleška nasilstva

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 9. okt. Nemško vrhovno vojno poveljništvo objavljaja nadalje:

V zvezi z obvestilom vrhovnega poveljništva nemške vojske z dne 7. oktobra t. l., o protikutrepu za vezanje nemških vojni ujetnikov, ki so bili odpeljani z obale pri Dieppu in pri napadu na otok Sarg, je angleška vlada samo izmikajoče odgovorila, pri čemer se opira na izjave nemških ujetnikov, češ, da niso bili zvezani, in pristavljala, da ni odobrila in tudi ne bo odobrila vezanja vojnih ujetnikov. Na te zavite izjave angleške vlade se nemška vlada ni mogla zanesti in je zaradi tega dne 8. oktobra ob 12. odredila, naj se vrže v okove in vezi 107 angleških častnikov in 1269 angleških podčastnikov in vojakov, ki so bili zajeti pri Dieppu. Vojaški duhovniki, zdravstveno osebje ter bolni in ranjeni vojaki niso bili zvezani.

Dne 8. oktobra zvečer je angleško vojno ministrstvo objavilo, da bo pustilo s svoje strani na to odredbo nemškega vrhovnega poveljništva zvezati enako število nemških vojnih ujetnikov. Če se to zgodi, bo nemško vojno poveljništvo 10. oktobra vrlo v okove in vezi trikrat večje število angleških ujetnikov, kolikor bo povezanost nemških ujetnikov v Angliji.

Živahna delavnost italijanskega letalstva ob Donu in v sovjetskem zaledju

S fronte ob Donu, 9. okt. s. Posebni dopisniki agencije Stefani poročajo:

V preteklih dneh je bila delavnost italijanskih oddelkov lovskega letalstva, razmeščenih na vzhodni fronti, ojačena v oddelkih, kjer je sovražnik dobi novo pomoč. S stalnim križarjenjem nad sovražnikovimi postojankami in nad neposrednim zaledjem so naše lovskie izvidnice stalno nadzorovale sovražno gibanje in so takoj posegle v boj s strojnimi in nad sovražnimi postojankami. Druge napadalne akcije so imele za cilj zlasti dohode k postojankam, ki jih je sovražnik v zaščiti temne noči zgradil ob Donu. Presenečeni v svojem gibanju proti reki so bili boljševiški prisiljeni opustiti razne poskuse za prehod preko reke. Tudi središča žetve in zaloge žita, ki so jih italijanski letalci odkrili s svojo vztrajno čuječnostjo, so bila večkrat napadena. Razdejane so bile z ognjem in s strojnimi obstreljevalcem mnoge velike lope. Akcije so se zgostile tudi proti nekaterim utrdbam, ki jih je sovražnik skušal še ojačiti. Kljub najhujšemu protiletalskemu ognju so se naši lovci predrzno spustili nizko nad sovražne črte ter so jih močno obstreljevali. Često so bili naši lovci zadeti. Z ene same akcije se je mnogo napadalnih letal vrnilo z znamenji sovražne strojnice, toda vrnila so se vsa na svoja izhodišča. Oddelki letalske izvidniške službe izvajajo metodično svoje odkrivanje sovražnih postojank in prodirajo smelo na stotine kilometrov v notranjost ozemlja, ki ga drže boljševiki.

Brezuspešni sovjetski razbremenilni napadi

Berlin, 9. okt. d. V Stalingradu so nemški oddelki v nekem delavskem predmestju ponovno napredovali in pregnali sovražnika z več obrambnih postojank. Sovjetske razbremenilne protiakcije so bile na več točkah odbite in je sovražnik utr-

pel hude izgube. Prav tako so bili odbiti najdišji sovražnikovi napadi v razbremenilni ofenzivi severozapadno od Stalingrada, kjer je sovražnik z dokaj močnimi oddelki v nekem odseku skušal prodreti do nemških postojank. V učinkovitem ognju nemške pehote in topništva in ob sodelovanju nemških letalskih sil so se izjavile, vsi sovražnikovi napadalni poskusi. Nemško letalstvo je nadalje učinkovito bombardiralo prometne zveze v sovražnikovem zaledju ter uničilo na železniških progah, ki vodijo proti jugu več nadaljnjih z vojaštvom in vojnimi potrebščinami natovornih sovjetskih tovornih vlakov.

S finskega bojišča

Helsinki, 9. okt. d. Včerajšnje finsko vojno poročilo javlja, da na Kareški ožini ni bilo nobenih važnih dogodkov. Na Aunuški ožini so finske patrle ob podpori topniškega ognja osvojile neko sovražnikovo oporišče ter uničile skladišče streliva in nekaj bunkerjev. Na vzhodni fronti je bilo delovanje izvidnic. Preteklo noč je sovražnik metal bombe na nekaj krajeh ob zapadni obali Ladoškega jezera, kjer je bila v bližini povzročena manjša škoda. Manjša letalska aktivnost je bila tudi v severni Finski. Na več krajeh je bilo vržen nekaj bomb, ki pa niso povzročile nobene škode.

Razlogi rumunske borbe proti boljševizmu

Bukarešta, 9. okt. s. »Cuventul« piše glede ekspanzijskih stremeljenj Rusije proti Egeju, da ni bila samo Rumunija, temveč tudi Bolgarija določena za goltanec sovjetskega kolosa, kakor kažejo nedavne izjave nekega boljševiškega generala, ki so ga Nemci ujeli. Te namere potrjujejo upravičenost rumunskega zadržanja v borbi proti Rusiji do popolne zmage ob strani svojih močnih zaveznikov.

Moskva nezadovoljna z ameriško pomočjo

Slaba kakovost ameriških vojni dobav — Rooseveltovi izgovori glede druge fronte — Naraščajoč pritisk davčnega vijaka v Zedinjenih državah

Buenos Aires, 9. okt. Iz Moskve so prišle nove podrobnosti o razgovorih veleposlanika admirala Standleya ob slovesu od Stalina pred odhodom v Washington da poroča Rooseveltu o sovjetskem položaju in nujni potrebi, da se poveča pomoč Sovjetski zvezi. Avdiencia je bila zelo kratka, skoro protokolarna, ne da bi se dotikala velikih političnih in vojaških vprašanj, ki jih je sprožila Stalinova izjava.

Zelo dolgo pa se je severnoameriški veleposlanik zadržal v razgovoru z Molotovom, sovjetskim komisarjem za zunanje zadeve, s katerim je proučil splošni ruski položaj in vzel na znanje sovjetske proteste glede doslej poslanih vojnih potrebščin Rusiji.

Po izjavah sovjetskih funkcionarjev, ki so bili navzoči pri tem razgovoru, je Molotov obvestil Standleya, da so zavezniški konvoji prišli zelo zdelcimerani v Rusijo z velikimi izgubami dragocenih potrebščin. Kritiziral je tudi kakovost izročenega orožja, ki ga je označil kot drugovrstno, zastarelo in neprimerno za borbo, vsekar pa mnogo odslabša. Glede izročenih letal je pripomnil, da so po večini zastarelega tipa »Hurricane« in »Tomahawk«, medtem ko angleška in severnoameriška vojska zbira zase najnovejše modele.

Standley je opozoril Molotova, da so bile vse pošiljke urejene po sporazumu, sklenjenem v Washingtonu med Hullom in Litvinovom, da zato ne more presoditi točnosti izrečenih kritik, še manj pa ugotoviti ali je višina dobav v skladu z dogovorom.

Med odsotnostjo bo Standleya nadomestil Henderson, ki je prišel v Moskvo skupno s Churchillom in Harrimanom o priliki znanega obiska. Ruski listi so med tem prenehali razpravljati o drugem bojišču in se omejujejo le na karikature, ki naj bi ponazorile razdraženost ruskega naroda sprito pasivnega zadržanja »združenih narodov«. Tako objavlja na primer »Pravda« svojo prvo karikaturu, ki se nanaša na drugo bojišče in ki jo je narisal znameniti slikar Boris Efimov.

Na slikli kaže dva resna generala v sovjetskih uniformah nazvana »Odločitev« in »Pogum«, evropski zemljevid skupini debeluhov, oblečenih v anglosaške uniforme, ki nosijo tele značilne nazive: »Čakajmo«, »Strahopetnost«, »Strah« in »Neodločnost«. Ura na steni kaže 11.30, kar naj bi pomenilo, da se ura odločitve bliža.

Medtem ko si Roosevelt umiva roke, češ, da ni niti čital Stalinovih, še manj pa Willkiejevih izjav, torej tudi ne izjav svojega osebnega zastopnika, ki potuje po bojiščih v Rusiji in na Kitajskem, kažejo vojaški in pomorski krogi razdraženost sprito preokreta razprav o drugem bojišču in vdoru na evropski kontinent. Ugledna revija »Army Navy Journal«, ki izraža mišljenje severnoameriških vojaških krogov, piše: »Ves svet mora biti prepričan, da se naše vrhovno poveljništvo pod predsedstvom predsednika aktivno pripravlja za otvoritev drugega bojišča v Evropi, vendar pa mora razumeti, kakšen bi bil svetovni odmev ponesrečene akcije. Zato je poveljništvo trdno odločeno, da uporabi svoje sile, ko bo imelo matematično gotovost o uspehu.«

Z očitnim namenom, da bi se javnosti pokazalo, da se nekaj vendarle dela v korist Rusije, je bil včeraj podpisvan v Washingtonu protokol o že veljavnem sporazumu med Ameriko, Veliko Britanijo in Rusijo glede odposiljanja vojnih potrebščin in surovin v Rusijo. Sporazum je bil podpisan še pred enim letom in njegova sedanja ratifikacija ne pomeni drugega kakor potrditev prejšnjih sporazumov.

Da bi prisilil kongres, da bi sprejel nova davčna bremena, je finančni minister Morgenthau izjavil, da potroši trenutno Amerika za vojno 6 milijard dolarjev na mesec in se bo ta strošek bržkone v kratkem povzpela na 100 milijard dolarjev na leto. Minister zahteva nov davčni doprinos v višini 8 milijard dolarjev še v tem letu, kar naj bi se pridružilo dosejanemu izkupičku 26 milijard dolarjev. Kongres se upira temu astronomskemu obdavlčenju, ki predstavlja najvišjo finančno operacijo na svetu.

Iz Cunkinga poročajo, da je Willkie po svojem četrtem razgovoru z maršalom Čangkaikom izročil novinarjem izjavo, ki posnema glavne njegove vtise s potovanja po 13 državah, republikah, mandatih in kolonijah. Po Willkiejevemu mnenju: 1. žele vsi, da bi »združeni narodi« zmagali v tej vojni, 2. zahtevajo vsi, naj bi »združeni narodi« prešli takoj v ofenzivo, 3. zahtevajo vsi, naj bi se takoj po vojni ustvarili pogoji za življenje v neodvisnosti, 4. vsi pa več ali manj dvomijo, da bo demokratske velesile pripravljene ustvariti organizacijo, ki bi vsem narodom brez razlike priznavala svobodo z odstranitvijo vseh ovir, ki ločijo svobodne in podrejene narode. Prav ta dvom ovira, da se zaveznikom ne pridruži v njihovi borbi ves svet.

Medtem ko tako sanjarijo o bodočnosti, poročajo iz Washingtona, da sedaj v tej prestolnici, ki je bila nekoč vzor mestnega gospodarstva in najmodernejši arhitekture, že začnajo čuti pomanjkanje stanovanj, ki izhaja iz prepovedi vlade o povijanju najemnin in zidanju novih hiš. Listi so pred kratkim objavili sliko neke dobro sitirane družine, ki je prisiljena živeti v avtomobilu na prostem, ker ne more najti primerne stanovanja.

Nasproti pomanjkanju gradbenega gradiva in stanovanj je na drugi strani izredno veliko število uradnikov, ki so prispeli iz notranjosti države v prestolnico in silno povečali tamkajšnji birokratski aparat, kakor ga zahteva vojna. Primanjkujejo torej stanovanj, primanjkujejo pa tudi služkinje in gospodinjke pomočnice, kar vse zaostre družinske krize. Hoteli so natrpani, kar seveda le še bolj otežuje redno poslovanje oskrbe hrane in kolektivnih oskrb sploh. (Stampa Sera.)

Willkiejeve izjave

Ankara, 9. okt. d. Sovjetska informacijska služba je včeraj v četrtek doslovno objavila izjavo, ki jo je podal v Cunkingu Rooseveltov poseben odposlanec Willkie k odgovoru Stalina na vprašanja nekega ameriškega novinarja. V svojem odgovoru pravi Rooseveltov odposlanec, da se sam osebno v polni meri strinja in odobrava Stalinovo obtožbo, da pošiljajo zavezniški Kovjetski zvezi premalo pomoči. Willkie je na veliko ogorčenje svojih vodilnih ameriških in britanskih sodrugov še pripomnil, da se je o resničnosti te ugotovitve lahko na lastne oči prepričal o priliki svojega obiska v Moskvi ter da upa, da bodo njegove besede našle pravi odmev v ameriški prebivalstvu. Hkrati s to neprijetno izjavo Rooseveltovega zaupnika se z Moskve potrjuje vest, da je ameriški veleposlanik v Moskvi admiral William Standley odpotoval v Washington »da izravna gotove stvari, pod katerimi so očitno mišljena naraščajoča nesoglasja med Sovjetsko zvezo in njenimi anglosaškimi zavezniki.

Churchillovo opravičevanje

Lizbona, 9. okt. s. Churchill ni mogel odgovoriti na Stalinov ultimatum glede takojšnje otvoritve druge fronte in je odklonil kategorično, kakor je znano, vsakršno pojasnilo v spodnji zbornici glede tega. Misleč pa, da bo njegovo zadržanje gotovo imelo slab odmev v vsej Rusiji, je poveril Tahoeja Hollea, da opraviči po radiu njegovo zadržanje. Tahoe Hollea je priznal, da so zavezniški malo storili za odtegnitev nemških sil z ruske fronte. Potem, ko je dodal, da bi morali zavezniški takoj in ob pravem času izpolniti svoje obveznosti, je obirno razvil običajni refren, da bodo angleške in ameriške sile ustvarile novo fronto, brž ko bo to mogoče, in je ponavljal, kar je glede tega obirno in ponovno povedal že ves anglosaško-ameriški tisk. Tahoe Hollea se je tako zavedal svoje nevaležne naloge, da mu ob zaključku ni uspelo povedati ničesar pristnega in prepričljivega. Zaključil je svoje dolgočasne tirade z izjavo: »Nemogoče je trditi, ali bo druga fronta odprta letos ali prihodnje leto.« Utemeljena je domneva, da je Stalin po tej bedasti oddaji postal še bolj srdit proti Churchillu in njegovim hlapcem.

Rumunski novinarji na potu v Italijo

Bukarešta, 8. okt. s. V Italijo je odpotovala rumunska novinarska misija, ki vrača obisk italijanskih novinarjev v preteklem juliju. V misli so odlični zastopniki rumunskega tiska, volji jo pa Livio Brebani, ravnatelj lisat »Viatza«. Rumunski novinarji si bodo ogledali glavne stvaritve fašističnega režima in italijanska industrijska središča.

Ena med mnogimi vasmi Nadaljnja razkritja o komunističnem besnenju

Pred nami je poročilo o dogodkih in razmerah v vasi Spodnji Log na Kočevskem. Kakor tej, se je v preteklih mesecih godilo po Dolenjskem in Notranjskem tudi mnogim drugim vasi, ki so bile od komunistov osvobodjene. Poročilo pripoveduje med drugim:

V Spodnjem Logu je bilo nekako partijsko oporišče. Tu so se zbirali njihovi oddelki, kadar so se odpravljali na kak podvig. Večkrat so napadli zlasti Stari trg ob Kolpi in se vsakokrat zbrali pri nas. Vodil jih je neki »Johan«, o katerem pravijo, da je bil prej rudar v kočevskem premogovniku. Nad Stari trg so šli trikrat ali štirikrat, vsakokrat brez uspeha. V juniju enkrat so napadli ves dan. Ko so se zvečer slabe volje in utrujeni vračali skozi Spodnji Log in so jih ljudje izpraševali, kako in kaj, so jim kratko in nejevoljno odgovarjali: »Gremo iz akcije.« S prvega pohoda so prinesli s seboj tudi dva mrtva in ju naslednji dan pokopali. — Ze čez nekaj dni pa se je zvedelo, da je bilo na partizanski strani v rešnici mrtvih okrog 20 in da so ostale pokopali v nekem gozdu, dva pa prinesli s seboj, da bi ljudje mislili, da niso imeli več izgub. Ker se je to med ljudmi govorilo, od kasnejših »akcij« niso padli več prinašali s seboj.

Ljudi v Spodnjem Logu in vsej okolici so komunisti silno strahovali. Morali so jim dati obleke in hrano. Kdor se je upiral ali samo mrmral, so ga odvedli v gozd. Moral je vzeti s seboj denar ter nekaj obleke in hrane. Govorili so jim, da bodo morali za kazen za svojo odpornost nekaj časa pri partizanih delati, potem pa da bodo izpušeni. Vendar se od teh nesrečnejših menda ni nihče vrnil. Nekaj so jih našli kasneje v zasnih grobovih po gozdih. Na trupih se je poznalo, da so bili nekateri ubiti, drugi obešeni in le nekateri ustreljeni. Med žrtvami so moški in ženske, starci in otroci. Koliko je njih število, se ni bilo mogoče ugotoviti, ker so ljudje razkopljani na vse strani in se še ne ve točno, kdo vse manjka. Poleg drugih je bil umorjen Mihael

Koce, brat bivšega narodnega poslanca. Pogrešajo tudi njegovo sestro.

Iz Starega trga so rabili odvesti tudi 13 let starega Pavla Gregorčiča. Neki partizan je kasneje mirno pripovedoval, kako je dečka ustrelil v glavo in da ubil tudi njegovo mater, ko je prišla naslednji dan v gozd poizvedovat za svojim sinom. Pri partizanih je bilo tudi nekaj mladih žensk, ki niso bile nič boljše od moških in so tudi same pomagale trpinčiti in moriti nedolžne ljudi.

Prebivalci pri nas in v okolici se že od vsega začetka niso navduševali za partizane, čeprav takrat še ni bilo znano, kakšne grozne zločine počenjajo. — Ljudje pa so instinktivno čutili, da jim more partizanstvo prinesiti le nesrečo, in so se zato držali ob strani. Čim bolj je potem prihajala na dan resnica, tem večje je bilo nezadovoljstvo ljudstva. Zato so potem partizani začeli s tako silnim besnenjem nad nedolžnimi ljudmi, ki so posledje živeli v večnem strahu pred njimi.

Komisar Kukovič podlegel poškodbam

Ze večera smo poročali o komunističnem atentatu na policijskega komisarja g. Kazimirja Kukoviča. Teroristi so ga prestregli in napadli jutraj v bližini njegovega stanovanja v Šiški, ko je kakor običajno odhajal v urad. Oddali so nanj več streljav, nato pa pobegnili. Ko so težko ranjenega Kukoviča prepeljali v bolnico in ga takoj operirali, se je v prvem hipu zdelo, da njegove rane niso smrtno in da utegne ostati pri življenju. Na žalost se je izkazalo, da temu ni bilo tako. Kroglice so mu predrle pljuča in hrbenico in zvečer je mladi, simpatični uradnik podlegel poškodbam.

Zalostna kronika komunističnih zločinov se je na ta način pomnožila z novim umorom, ki ga vse pošteno prebivalstvo Ljubljane z ogorčenjem obsoja.

Vojna na morju

Lizbona, 9. okt. d. Iz portugalske luke Laurence Marques na vzhodni afriški obali javljajo, da je bila v bližini luke Porto Amelia vzhodno od portugalske vzhodne afriške kolonije Mozambique torpedirana in potopljena britanska trgovska ladja »Dallington Court« (6889 ton). Nekaj preživelih članov posadke se je rešilo na kopno. Poročilo iz Laurence Marquesa pripominja, da je bilo zadnji čas v istem pasu potopljenih še več nadaljnjih britanskih in ameriških trgovskih ladij.

Lizbona, 8. okt. d. Na Atlantiku v bližini portugalske obale, toda izven območja portugalskih teritorialnih vod, je nemško letalstvo zadnji čas razvilo zelo živahno delavnost. Ponovno so bila opažena nemška bojna letala za polet na velike daljave, kako so napadla britanske korvete, ki vzdržujejo patrolno službo vzdolž portugalske obale. Med nemškimi letali in britanskimi korvetami je prišlo že večkrat do izmenjave topniškega ognja in očitno opazovali tudi bombe napade nemških letal na britanske ladje. Bržkone so britanske ladje utrpeli pri teh napadih nemških letalskih sil dokajšnjo škodo, vendar zaradi precejšnje oddaljenosti, — napadi so bili opazovani v oddaljenosti 5 milj od portugalske obale, — o povzročenih škodi ni mogoče dbiti točne slike.

Lizbona, 9. okt. d. Iz Washingtona javljajo, da je bil večerj dokončno odobren dodatni kredit 15 milijard dolarjev za izgradnjo in izpopolnitev vojne mornarice Zedinjenih držav. Krediti za ameriško orožjevanje, ki jih je Roosevelt doslej stisnil iz ameriškega prebivalstva, so tako narasli na fantastično višino 222 milijard dolarjev. Roosevelt je s tem postavil nov številni rekord, ki se ga bo lahko zaradi pomanjkanja drugih uspehov na vojnem področju uspešno poslužila angleško-ameriška propaganda. Kakor pravi washingtonsko poročilo, bodo novih 15 milijard dolarjev uporabili predvsem za gradnjo večjega števila novih rusilcev, križark, letalskih matičnih ladij in letal, torej orožja, v katerem so Zedinjene države v kratki dobi svojih operacij na Pacifiku utrpeli najslabše izgube.

Piratska dejanja angleške mornarice

Pariz, 8. okt. s. Angleška mornarica je izvršila zopet piratsko dejanje na francoski obali. Na odprtem morju so angleške ladje ustavile ribiško ladjo »Ver Luisan« in jo prisilile, da je odplula proti nekemu angleškemu pristanišču. Ribiška ladja David, ki se je nahajala v bližini, je izkoristila megle in je pobegnila.

Letalski napadi na Anglijo

Berlin, 9. okt. d. Dodatno k večeršnjemu nemškemu vojnemu poročilu javljajo iz nemškega vrhovnega vojnega poveljništva o napadu lahkih nemških bojnih letal na vojaško važne objekte in naprave na južni angleški obali naslednje podrobnosti:

V sredo popoldne so nemška letala metala težke rusilne bombe na zgradbe ter na cementne tovarne med krajema Eastbourne in Hastings. Istočasno je nemško letalstvo napadlo britanske topniške postojanke na obali v bližini mesta Swanage. Napad je bil izvršen z velikim uspehom in so nemške bombe zadele izbrane cilje. Nadalje so dosegla nemška letala tudi direktno bombe zadetke na britanske topniške postojanke v bližini Westpointa na otoku Wight. Med oboroženimi izvidniškimi akcijami nemškega letalstva nad angleškim teritorialnim vodovjem so nemška letala zadevala več sovražniških čolnov blizu obale. Stirje izmed njih so bili takoj potopljeni, dočim so drugi zaradi poškodb obitali na mestu.

Stockholm, 9. okt. d. Nemško letalstvo je tudi v četrtke nadaljevalo svoje dnevene napade proti angleškemu otočju. V Londonu objavljeno službeno poročilo priznava, da so v četrtke v popoldanskih urah nemška letala napadla neko mesto na jugozapadni angleški obali. Poročilo ne navaja nikakih podrobnosti o povzročenih škodi.

Ogromna žarometna ob Rokavskem prelivu

Stockholm, 9. okt. d. Po informacijah iz Londona poročajo tukašnji listi, da so nemški vojaški oddelki ob Rokavskem prelivu v soboto zvečer pričeli požiske z dvema novima ogromnima žarometoma, ki osvetljujejo vodovje Rokavskega preliva med francosko in angleško obalo. Žarometna sta po informacijah iz omenjenega vira postavljena blizu Calaisa na nekem vzvišenem mestu. Žarometna sta tako močna, da sega njun svetlobni stožec prav do nasprotnih britanske obale, ki jo jasno razsvetljeva. Večera sta žarometna neprestano osvetljevala morsko ožino Rokavskega preliva in zlasti prostor nad njo.

Revolucija v krizi

Torinski list »Stampa Serac« je v zvezi s spremembami v sovjetskem komisarjatu za narodno obrambo zapisal te dni pod zgornjim naslovom med drugim:

Stalin je prepustil mesto ljudskega komisarja za obrambo generalu Šapošnikovu. To imenovanje prav gotovo ni dober znak. Politični činitelj odklanja svojo odgovornost in jo prepušča vojakom po karijeri. Novi ljudski komisar za obrambo ni namreč proletarskega izvora. Izhaja iz plemiške ruske rodbine in je bil v prvi svetovni vojni polkovnik v carski vojski. Njegov prehod v rdečo vojsko je bil bolj prisljen kakor pa prostovoljen. Gotovo je vsakakor, da se general Šapošnikov nikdar ni strinjal z boljševiškim ortodoksizmom.

To so mu tudi očitali in proti njemu so se zagrizli volani in ovadniki, ki so l. 1930. dosegli, da je bil konfiniran v nekem okrožju ob Volgi. Ko se je navzile držnim ovadbam Tuhačevskega zopet pojavil na površje, je postal šef generalnega štaba. Zanimiva pa je še naslednja podrobnost: Šapošnikov je nepopravljiv nasprotnik Tišmenskega, katerega je v znameniti knjigi obdolžil poraza rdeče vojske leta 1920. ob Visli. Tišmenškov torej ne more biti več v milosti, revolucija pa prav gotovo ne brodi več v dobrih vodah, ako prižiga sveče generalom Aleksandra I. in zaupa svojo rešitev carističnim generalom, ki jih ne obdaja duh svetosti.

Obnovite naročnino!

Gospodarstvo

Izvajanje načrta za namakanje madžarske nižine

Po velikih uspehih, ki jih je v zadnjih dveh desetletjih dosegla zlasti Italija na področju integralnega zboljšanja zemljišč z namakanjem polj odnosno z izsuševanjem močvirnatih tal, je pričela v zadnjih letih s podobnimi velikopoteznimi deli tudi Madžarska. Gre predvsem za boljše izkoriščanje madžarske nižine onkraj Tise, kjer je podnebje izrazito kontinentalno z nezaostnimi padavinami v poletnem času in kjer nastopajo pogoste hude poplave. V nekaterih predelih v tako zvani Pusti vsebuje zemlja tudi precej sode in je malo rodovitna. S primernimi melioracijami pa lahko postane to področje eno najbolj rodovitnih na Madžarskem.

Ze leta 1936 je madžarski ministrski svet sklenil pričeti z deli za umetno namakanje tega obsežnega področja, kakor tudi za odvajanje vode iz poplavnih področij. V tej zvezi je v načrtu predvidena gradnja omrežja plovnih piekopov v skupni dolžini 280 km in zgraditev naprave za zajezitev vode s kapaciteto 220 milijonov kub. metrov za namakanje področja 209 tisoč katastralnih oravov. V drugi etapi je predvidena gradnja drugega sistema piekopov, kamor bi se voda dovajala preko velikih naprav s sesalkami; v okviru tega sistema je predvideno namakanje področja v obsegu 40.000 katastralnih oravov. Kot tretja etapa pa je predvidena ureditev področja reke Körös (levega pritoka Tise) z gradnjo piekopov in zajezitvijo približno 10 milijonov kub. metrov vode.

Za financiranje teh velikih del je bil pred leti ustanovljen poseben fond za namakanje, kamor se steka vsako leto 5 milijonov pengov iz državnega proračuna. Madžarski delni urad za namakanje, ki izvaja ta dela, je te dni predložil svoje peto letno poročilo o poslovanju v lanskem letu. V do sedanjem petletnem delovanju je bilo v ta namen potrošeno 25 milijonov pengov. Precejšen del celotnega načrta je že izvršen in postopno se posamezna področja vključujejo v sistem namakanja. Sedaj bodo pričeli graditi glavni piekop za dovajanje vode in za plovbo, čigar prerez je tako preračunan, da se bosta lahko srečali dve ladji po 1000 ton. Urad tudi skrbi za ureditev sistema namakanja na posameznih posestvih in izdeluje posameznikom tozadevne načrte, upoštevajoč generalni načrt glede na predvideno izkoriščanje zemlje. Med drugim je sedaj še urejenih 34000 katastralnih oravov za namakanje rizičnih polj. Na tem področju je letošnja letina pokazala izvrstne uspehe. Ko bodo vsa dela dokončana se bo možnost kmetijske proizvodnje v madžarski nižini izredno povečala.

Turške kovine za oskrbo Evrope

Ob koncu letošnjega leta bo potekla pogodba med Turčijo in Anglijo glede dobave kromove rude. Obenem bo stopila v veljavo določba lanske pogodbe med Nemčijo in Turčijo, po kateri bo Turčija v prihodnjih dveh letih dobavila Nemčiji vsako leto po 90.000 ton kromove rude. Ob priključitvi pogajanj med Nemčijo in Turčijo, ki so se začela lani proti koncu leta, se je sicer Turčija zavezala dobaviti Nemčiji znatne količine rud in kovin, (predvsem kromove rude), vendar z omejitvijo, da te obveznosti glede kromove rude ne more prejeti izpolniti, preden ne bo potekla pogodba z Anglijo.

Kakor poroča nemški strokovni list »Metall«, bo odslej turška rudarska produkcija predvsem namenjena evropski celin, kar je za vso Evropo velike važnosti. To velja zlasti za kromovo rudo, ki spada med najvažnejše kovine za izdelovanje plemenitega jekla. Turčija ima največja ležišča kromove rude na svetu. Proizvodnja kromove rude je v zadnjih letih deloma zaradi političnih vplivov nazadovala, prihodnje leto pa je v zvezi z novo nemško-turško trgovsko pogodbo, ki predvideva znatno povečanje trgovinske izmenjave, pričakovati, da bo turška proizvodnja rud in kovin zopet naglo narasla.

V Turčijo so šele leta 1924. pričeli kopati kromovo rudo. V tem letu je znašala proizvodnja 3400 ton. Do leta 1938. se je proizvodnja dvignila na 203.000 ton, naslednji dve leti pa je nazadovala na 192.000 odnosno 110.000 ton in lani celo na 80.000 ton. Sedaj pa se vršijo priprave za novo povečanje proizvodnje, saj bo Turčija po pogodbi samo Nemčiji dobavila navedenih 90.000 ton in bo vrhu tega lahko oskrbovala s kromovo rudo odnosno s koncentratom kromove rude tudi druge države na evropski celin, zlasti sedaj, ko je po dograditvi obeh mostov na Marici ob turško-bolgarski meji omogočen zopet rečni železniški promet med Turčijo in ostalo Evropo. Po vseh iz Turčije bodo obnovili obrat v nekaterih rudnikih, kjer je delo doslej mirovalo. Tako se bo prihodnje leto znatno zboljšala evropska oskrba s kromovo rudo. Nasprotno pa postaja vedno težavnejša oskrba Anglije in Zedinjenih držav s kromom, zlasti odkar so Zedinjene države izgubile tudi možnost uvoza kroma s Filipinskih otokov. Zato skušajo sedaj naglo povečati proizvodnjo na Kubi, v Braziliji, Novi Kaledoniji, Indiji in Južni Afriki. Zedinjene države so dale na razpolago celo kredit 10 milijonov dolarjev za preizkušnjo novega postopka, s katerim naj bi bilo omogočeno pridobivanje kroma tudi iz rud, ki vsebujejo le majhen odstotek kroma.

Gospodarske vesti

— Trgovinska pogajanja s Slovaško. Dne 5. oktobra so se pričeli v Milanu italijansko-slovaški gospodarski razgovori, ki se tičejo predvsem določitev cen za izvoz tekstilnega blaga v Slovaško. Dne 10. t. m. pa se bodo pričela v Rimu enaka pogajanja.

nja za določitev cen za izvoz italijanskega sadja in sočivja v Slovaško.

— Iz hrvatskega gospodarstva. Zagrebška tiskovna Vladimir Arko je sklenila povisati glavnicu od 20 na 25 milijonov kun. — Prva hrvatski štedionica v Zagrebu je te dni otvorila v Senju svojo podružnico. — V prihodnjih dneh bo občni zbor delničarjev Lombardne banke v Sarajevu, na katerem se bo sklepalo o likvidaciji tega zavoda.

— Znanstveni institut za umetna tekstila na vlakna v Monakovem. S 1. oktobrom je prišel v Monakovem poslovati znanstveni institut za umetna tekstilna vlakna, ki je dodeljen tehnični visoki šoli v Monakovem, Nemška industrija umetnih tekstilnih vlaken je za ustanovitev instituta dala na razpolago znatna sredstva. Namen instituta je proučevati možnosti nadaljnjega tehničnega zboljšanja pri proizvodnji umetnih tekstilnih vlaken. Institut ima v ta namen na razpolago vsa potrebna tehnična sredstva. Najprej bo posvetil svoje delo preskušnji raznih vrst celuloze in proučevati možnosti pridobivanja celuloze in najrazličnejših surovin, obenem pa bo raziskoval tehnične možnosti za izdelovanje vtičnih vlaken, ki bodo imela to prednost, da bodo tkanine iz teh vlaken tople in obenem lahke.

— Likvidacija Poljske banke. Poljski generalni guverner je te dni izdal naredbo o likvidaciji bivše poljske novčanične banke — Bank Polski. Naredba se tiče predvsem načina likvidacije te banke, ki je bila ustanovljena leta 1924 in ima 100 milijonov zlotov glavnice in 89 milijonov zlotov rezerv. Tik pred izbruhom vojne so znašale zlate rezerve tega zavoda le še 444 milijonov zlotov, medtem ko so se v prejšnjih letih gibale na višini preko 1000 milijonov zlotov. Obtok bankovcev pa se je dvignil pred izbruhom vojne na 1900 milijonov zlotov. Ze v marcu 1939 je bil povišan kontingent nekritih bankovcev od 100 na 800 milijonov zlotov, po izbruhu vojne pa na 1550 milijonov zlotov. V teku vojnega pohoda so pobegnili v inozemstvo številni predstavniki in funkcionarji zavoda, ki so odnesli tudi bistvene dele kritja bankovcev. Zato po zasedbi Poljske banke ni mogla več poslovati in so nemška vojaška oblastva ustanovila blagajne za izdajanje okupacijskih mark (Reichskreditkassenscheine). Dne 8. aprila pa je bila ustanovljena nova Emisijaska banka za generalno gubernijo, ki sedaj vrši funkcije novčanične banke. Ta nova Emisijaska banka je zamenjala nemške okupacijske marke in stare bankovce Poljske banke, in sicer za nove bankovce, ki se glase prav tako na zlate in so sedaj edino zakonito plačilno sredstvo v Poljski generalni guberniji. Nova naredba določa vse podrobnosti za likvidacijo stare Poljske banke.

Francoski kralj se je vrnil?

Pod tem naslovom je objavil list »Regime Fasciste« dopis iz Zeneve, iz katerega posnemamo:

Francoska republika, čeprav tega ne vedo še vsi, je mrtva; umrla je v krvi in v sramoti, kakor je bila rojena. Danes jo zamenjuje Francoska država (l'Etat français), kar je, če hočete, precej dvoumno ime, in maršal Pétain se ne imenuje predsednik republike, temveč državni poglavar (Chef de l'Etat). Nekateri celo trdijo, da želi obnoviti monarhijo...

Njegov mentor v zadevi antirepublikanstva in pokreta za obnovu monarhije je baje Charles Maurras, direktor lista »Action Française«, čigar ideje in slog se čisto srečujejo v maršalovih proglaših in govorih.

Toda slučaj hoče, da veliki teoretični monarhistične ideje, ki je (vsaj na papirju) izdelal ves politični in socialni program, ki naj bi se uveljavil v Franciji po kraljevem kronanju, nima več na svojo srečo v rezervi nobenega kralja, ki naj bi se kronal.

Prekinil je namreč stike z Orleanskim domom, čigar upravičenost in pravice je vedno zastopal. Prav za prav je Orleanski dom prekinil stike z njim, in sicer že od tedaj, odkar je oče sedanjega pretendentata, vojvoda de Guise, javno obsodil »Action française«, to pa zaradi obsodbe, ki jo je izrekel papež Pij XI. Se hujske pa je s samim pretendentom, pariškim grofom. Ta se je že pred vojno navdušil za politiko in novinarstvo ter je ustanovil in vodil tednik »Courrier Royal«, v katerem je razlagal in hrupno branil ideje, ki so bile zelo blizu republikanskemu demokratizmu in ne brez radikalno-socialistične pobarvanosti; te ideje so bile seveda v popolnem nasprotju z onimi, ki jih je pridigal Maurras. Znan so antifasiistični izpadi »gospoda Delfina«.

Ko je torej izdihnila židovsko-framasonška republika, je Maurras mislil, da je nastopil ugoden trenutek, da privleče na dan svojo monarhijo in monarha... A odkar ni bilo več govora o Pariškem grofu, je ubogi Maurras ostal dejansko brez monarha, ki naj bi ga priporočal. Tedaj se je spustil v lov za »legitimnim« aspirantom na krono Francije.

Pripovedujejo, da se mu je končno posrečilo najti nekoga na Dunaju, ki naj bi bil baje potomec sina Ludvika XVI., ki se je svoje dni rešil zapora in zbežal v inozemstvo. Ta domneva pa je sprožila tekmo med najmanj pol tuceta dozdavnih pretendentov. Dejstvo je, da je prav tedaj, ko sta »Action française« in Maurras iskala svojega monarha, počila bomba.

Dejanski pretendent, pariški grof, je s ponarejenim potnim listom prispel v letalu iz Laracha v Maroku v zasedeno Francijo, kjer sedaj živi in kjer se je sestel z več starimi parlamentarnimi glavami starega sveta. Te glave so baje sedaj priprečane, da je republika zares mrtva, toda hotele bi rešiti parlament in sicer z monarhistično etiketo, češ, da naj bi se monarhija obnovila v parlamentarni obliki, namreč s poslansko zbornico in senatom.

V zadnjem času so se ponovno slišali glasovi, da je v imenu teh glasov praviškim s pariškim grofom neki bivši radikalno-socialistični minister, zaupnik framasonskih lož, ki da je še prav posebno primeren za razne spletki proti Maurrasu neposredno in posredno tudi proti maršalu Pétainu.

Kadar kupuješ, preglej »Jutrove« oglase!

Japonske operacije proti Avstraliji

Tokio, 9. okt. d. Iz pristojnega japonskega vojaškega vira javljajo, da se bori na Novi Gvineji nadaljujejo in razvijajo ugodno za japonske sile. V zelo ogorčenih bojih moža proti možu so japonske sile vrgle avstralske čete z nekaterih postojank, ki so jih nasprotnikovi oddelki »razveli« in prejšnjih napadov. Avstralske čete so se morale umakniti na svoja izhodišča južno od Kagijsa.

Nadalje javljajo z merodajne japonske vojaške strani, da so 6. oktobra letalske sile japonske vojne mornarice ponovno uspešno napadale kraje ob severni avstralski obali. Poleg napada na luko Port Moresby na Novi Gvineji je japonsko letalstvo istočasno metalo bombe na avstralsko luko Port Darwin, na Normanton, kakor tudi na sovražniške vojaške naprave na četrtkovem otočju. Eden nadaljnjih napadov japonskega letalstva je bil usmerjen na mesto Broome. V napadih japonskega letalstva je tako nad severno Avstralijo, kakor tudi nad Novo Gvinejo ponovno prišlo do spopadov v zraku, v katerih so japonska letala sestrelila 7 sovražnih aparatov. Dve nadaljnji zavezniški letali sta bili uničeni nad Allanaumem, vojaško važno sovražniško postojanko, na katero je japonsko letalstvo izvršilo enega svojih presenetljivih vzemirjevalnih napadov.

Kar se tiče vojaškega položaja na Salomonemskem otočju, pripominjajo na odgovornem japonskem vojaškem mestu, da so japonske sile nadalje pridobile na terenu na otoku Guadalcanal.

Vojna na Kitajskem

Tokio, 8. okt. s. List »Jomiuri« je doznal iz Hankova, da komunistične sile v severni Kitajski odkrito priznavajo izgube, katere so jim Japonci zadali pri očiščevanju, ki je bilo nedavno obnovljeno. Izgube dosegajo 62.000 mrtvih in ranjenih 18. in 4. komunistične armade.

Finsko-bolgarska trgovinska pogajanja

Sofija, 9. okt. d. V kratkem bo odpotovala iz Bolgarije v Helsinkii osebna bolgarska trgovinska delegacija, ki bo v finskih prestolnici nadaljevala pogajanja za podaljšanje sedanje bolgarsko-finske trgovinske pogodbe, ki poteka 7. decembra. Ob tej priliki naglašajo bolgarski listi, da so se doslej pogajanja za nadaljnjo ureditev trgovinskih odnosov med Bolgarijo in Finsko vodila v Sofiji, sedaj pa so toliko napredovala, da bodo zaključeni razgovori lahko v finskih prestolnici. V pogajanjih so sodelovali tudi odpravnik poslov finskega poslanstva v Sofiji dr. Raustilla.

Pétainov obisk v Avignonu

Vichy, 9. okt. d. S poučene stianj javljajo, da bo francoski državni maršal Pétain ob koncu tedna službeno posetil mesto Avignon v južni Franciji. V njegovem spremstvu se bošta udeležila poseta državnih tajnik za vojno mornarico admiral Auphan in državni tajnik v notranjem ministrstvu Bousquet.

Mednarodni obrtniški kongres v Budimpešti

Budimpešta, 8. okt. s. V Budimpešti se je pričela mednarodna konferenca obrtništva. Italijansko delegacijo vodi nacionalni svetnik Piero Gazzotti, ki je tudi predsednik mednarodne centrale obrtništva. Zborovanje je otvoril minister za industrijo in trgovino Varga z govorom, v katerem je poudaril neprekinjeno delo obrtnikov in poudaril zgodovinske, politične in gospodarske činitelje, ki uvrščajo obrtništvo med žive sile vsakega naroda. Predsednik je poudaril, da je namen sedanjih konferenc, ustvariti tesnejše in prijeteljske vezi med evropskimi obrtniki. Kongres je pričel svoje delo s sprejetjem pozdravnih brzojav Duceju in Hitlerju. Prvi dan kongresa je nacionalni svetnik Gazzotti poročal o produktivnem in trgovskem sodelovanju evropskega obrtništva.

Nov šef hrvatskega glavnega stana

Zagreb, 8. okt. s. Uradno poročajo, da je bil razrešen svoje službe general pehote Vladimir Laxa, šef hrvatskega glavnega stana, ker je prošil za upokojitve. Poveljnik je imenoval za šefa glavnega stana poveljnika svojega glavnega stana generala Ivana Prpića. General Ivan Prpić je bil rojen v Liki in je star 55 let. V novi hrvatski vojski mu je bilo poverjeno v činu brigadnega generala poveljništvo adrijske divizije. Dne 1. avgusta 1941 je prišel v ministrstvo za obrambo. Bil je tudi predsednik komisije za razmejitev.

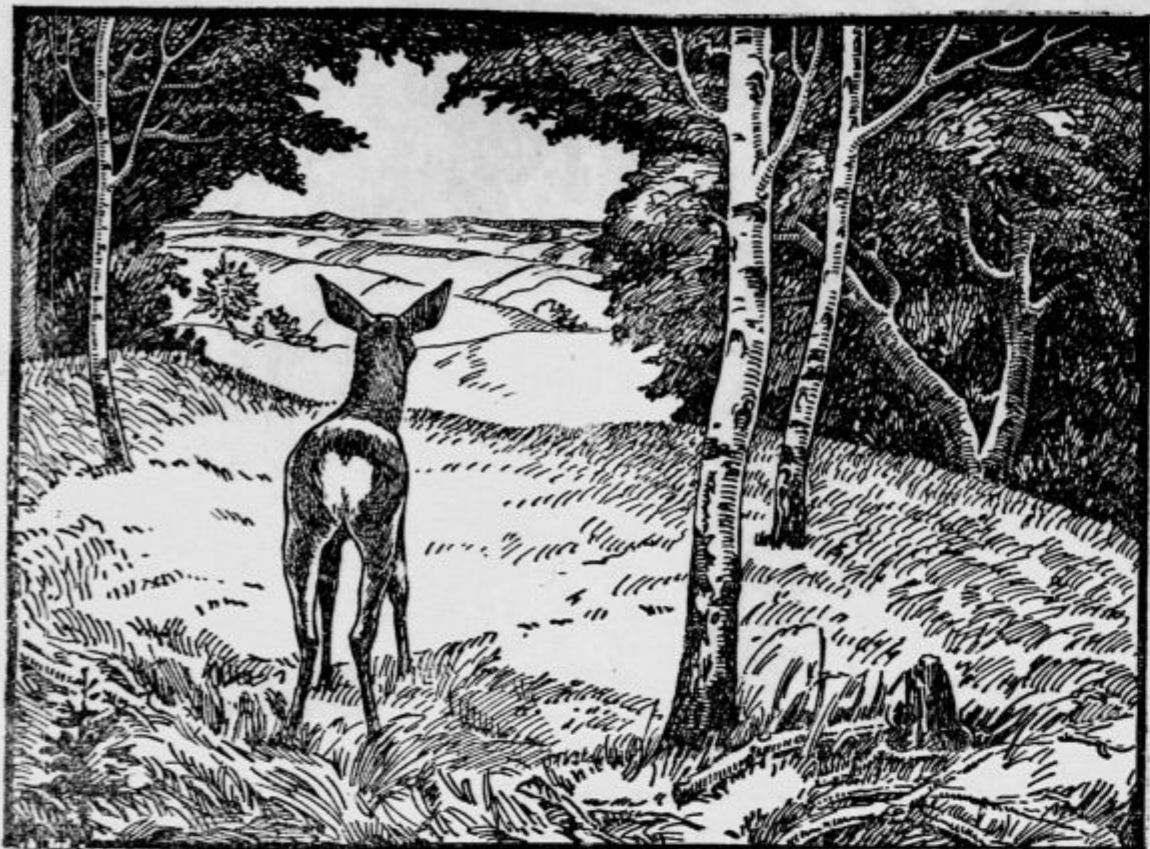
Bivši argentinski predsednik umrl

Buenos Aires, 9. okt. s. Po dolgi bolezni je umrl bivši podpredsednik republike Jules Roca. Umrl je 60 let star. Bil je sin generala Roca, ki je bil ob pričetku tega stoletja dvakrat predsednik republike. Podpredsednik Roca je bil pred dvema letoma za predsednikovanja Justosa kratak čas zunanji minister v Castillovi vladi.

Finančne težkoče v Braziliji

Buenos Aires, 8. okt. s. Zelo zgornji so dogodki na gospodarskem in zlasti finančnem področju v Braziliji. Brazilska vlada je v zadnjem času odredila številne in hude finančne ukrepe. Bili so sprejeti drug za drugim pod očitnim pritiskom položaja, ki je vse prej kakor normalen in ki kaže predvsem vse značilne znake krize. Govore že o finančni paniki v državah Južne Amerike, ki so zaslužene washingtonski politiki, in sicer iz raznih razlogov. Vsekakor ni normalno, če država, ki se je bahala s trdnimi financami, razpiše prisilno posojilo 150 milijonov dolarjev in pristihi vsakega državljanca, da podpiše z davkom primeren znesek. Normalno tudi ni naložiti uradnikom in delavcem, da podpišejo posojilo v iznosu 30 odstotkov svojih plačil in mezd na leto, nato pa razpisati nadaljnje vojno posojilo za 3 milijarde contosov (3 milijarde italijanskih lir) in izdati vrsto zakladnih bonov za milijon contosov. Brazilci lahko ugotove tako s svojimi osebnimi žrtvami, kako zgrešena je bila politika Vargasova in njegovih podjarmljenec.

Čez hrib in plan v rumeni dan

Globoko že se je zagrizel čas v leto in večji del je že izginil v žrebu nenastitljivega, z večnostjo se borečega titana. Prekoračili smo dobo jesenskega enakonočja in zaman se bori Svetovit z boginjo noči, ki očito zmaga, ter nam vsak dan prej zagrinja pokrajino s svojim temnim plaščem. Globoko v dan valove goste megle na prostih ravninah ter jih toplota le kasno dviga, nakar se nam odpira pogled v jesenski, z barvami nasičen, prelesten dan. Zdi se, da je že davno tega, ko se je kruhapolna ajda razcvetela in se je proso, ovlaženo po rosi, nalič krolinikom s polnimi, rumenimi latic šibilo v toplem soncu žimovca, in vendar je pretekla od tedaj le pičla kopica dni. Zdaj nam mestoma le koruzišča zastirajo preglednost preko poljan, ki se po hladnih nočeh lagodno stegujejo v žarkih popoldanskem soncu.

V prazničnih barvah so listavci, rumeni, rdeči, rjavi, kakor da bi šli v svate, vmes pa gleda resno na to krasno igro barv kak temnozelen iglavec, ki je ponaključju med njimi vzrasel in ki nam bo tudi po zimi osvežil naše oko s tolažljivim zelenjem. Tam v daljavi se pa vzpenjajo po pobočjih gorah goste smrečja, zaokvirajoč Barje, kjer začena življenje polagoma pojemati, dasi so na obronkih in travnikih mnoge cvetlice, zbujejene po dolgotrajni toploti, ponovno vzcvetele. Tu in tam zarumeni cvet regata, majhne in velike marjetice se ponižno odpirajo, zaspano mežikajoč v sonce, po grmovju nas pa pozdravljajo škrlat korajstvi jagod češmina, koraskim kapicam podobni plodovi trdoleske, ob vodah pa kima v slovo kaka pomlajena, mehkorumenka kalužnica ali pa zvestooka potočnica. »Priidi Gorenjč, z visoke planine, vabi Dolenjč v tople doline,« odmeva pesem s trtonosnih rdečih gričkov krotke Dolenjske, kjer se grozdje smeje v prijazni dan, na pol skrito pod plaščem škrlata. Trebušasti sodi se dobrohotno reže v kletih in zidanicah, nekateri prazni in žejni, čakajoč na mlado vince, ki jim bo vinotok napolnil drobne, drugi pa še polni žlahtne, preizkušene kapljice, ki nam bistri um, nas okrepijo in prijetno zaziblje v bajno kraljestvo sna, če jo z užitek srebljemo. Njej pripisujejo tudi pobožni možje zveličujoče lastnosti, o čemer pričajo vrstice, ki so jih skoraj gotovo skovali v kakem tajnstvenom, mračnem, od brleče sveče lučke osvetljenem kotičku samostanske kleti vinski duhovci, nakar so se prikradle vrlemu bratu kletarju v utrujene močlane, in ki se glase: »Qui bene bibit, bene dormit, qui dormit non peccat, qui non peccat venit in coelum, ergo — qui bene bibit, venit in coelum.« Po naše to pravi: če dobrega piješ, dobro spiš, ko spiš, ne grešiš, brez greha prideš v nebesa, torej — če vince ljubiš, si raj zaslužiš. To je vsekakor upoštevanje vredno.

Kakor nam nudi zaton sonca krasen prizor, tako nam ga daje tudi zaton leta. Se enkrat si prizadeva priroda pričarati nam pred oči vse lepote preteklih dni, zgostijo jih v razmeroma kratko dobo vinotoča, da bi se vnovič naučili njenih prelesti ter jih zajeli in obdržali v srcu, v spominu do njene ponovne pomladitve. Kakor pa mora

jitelj, verski in posvetni, ki niso od nikogar odvisni. Oni so orači mladih src in sejalci obnem, oni polagajo temelje kulturi, ki je plod srčne omike in umstvenega napredka, pri čemer je zlasti srčna omika vreden činitelj, ona je cvet, je jedro kulture.

Ze nas je večina krilatih gostov zapustila; kakor so prihajali, tako so zopet šli za soncem. Mirni so gozdovi, mirne so dolinice, le tiho srebnozvočno mrmljanje potočkov, prekinjeno tu in tam po šumenju spremljajočih jih orumenelih jelš, ko se sli Striboga zapletajo v njih krošnje, ujemaj naš sluh. Kje so postavke, ki so postajale nad travniki in pašniki bistroko motrile na hrošče in miši, kje so mali srakoperji, ki so zvedavo opazovali popotnika z obcestnih grmov in žičnih napeljav, kje so vsi pevci, ki so z nežnimi glasiki prepevali svoj neprekinjen tedeum v čast stvarstva. Le redke so ptice, ki so nam ostale zveste in ki jim bo treba kasneje, ko bo Morana kraljevala, nagraditi to zvestobo z rjnem v krmilščih, kjer se bodo gnetli za vsakdanji kruh kosi in vrabci, škinkovci in sinčice, pinče, tašče in drugi hrane potrebni krilati.

Kakor valovi na razburkanem morju, penče se na grebenih, vzkipi v vigradi in poletju življenje, nakar se zvali v valovni dol, v jesen, v zimo, ponavljajoč se v večnem ritmu in v večni težnji po ponovitvi, po pomladitvi, po večnih zakonih stvarstva.

O. S.

Na straži, ko treskajo bombe

Zloda o najmlajšem odlikovancu z železnim križem

Nemško vojno poročilo je ponovno poročalo o angleškem nočnem letalskem napadu na Osnabrück. Prebivalci tega mesta so, kakor povzemamo po nemških poročilih, morali že mnogo trpeti zaradi brezobzirnih angleških napadov, ki so prizadeli zlasti stanovanjske okraje. Ob nekem takim napadu je se posebno odlikoval 16letni vrtnarski vajenec Günter Harms, ki je bil za svojo izredno hrabrost te dni odlikovan z železnim križem druge stopnje. Listi pripovedujejo o žrtvovanju mladeniča in zlasti še o najmlajšem odlikovancu z železnim križem naslednje podrobnosti:

Bilo je v noči na 10. avgusta letos. To so bile tiste ure, v katerih treska angleško letalstvo z bombami vseh kalibrov, z zračnimi minami in s fosfornimi bombami brezobzirno na stanovanjske dele mesta Osnabrück. Ze precej časa stoji 16letni Günter Harms na določenem mestu, kjer bo kot pripadnik Hitlerjeve mladine moral vršiti svojo dolžnost.

Napad in obramba sta v polnem razvoju. Nočno temno venomer prešinjajo plameni iz topov protiletalskega topništva in od ognjenih jezikov razpočenih bomb. Na svojem določenem mestu preživlja mladi vrtnarski vajenec vse trenutke nočne borbe, gleda in čuje strnjeno silo obrambnega ognja, ki sega z ognjenimi rokami proti nebu, in preživlja prečesljive minute, ko se majejo in sesipajo ostrešja in stene hiš.

Spet tulijo eksplozivne bombe z višave proti zemlji. Mladenec pozna le predobro njihovo tuljenje, ki razbija živce. V bližnjem vrtnu sta dve bombi izgrebli ogromno žrelo. Kamenje, zemlja in les frče po zraku. Vse traja le nekaj trenutkov in že tuli nekaj čisto blizu in trešč ob tla. V stotink sekunde vidi šestnajstletnik v neposredni bližini, kako se dviga iz tal mogočen ognjen jezik, nato pa silovit zračni pritisk odbije mladeniča in ga trešč ob tla. Nekje začuti fant bolečine, menda na levi. Nenavadno, nekako jasno lahko misli v tem trenutku...

V bližini ječi nekdo, toda ničesar ni videti. Samo oster, pekoč smrad po požaru se vleče po cestah. Šestnajstletnik ne uide dolgo razmišljati. Levica mu ohlapno visi v sklepu. Bolečina ga žre kakor tisko vbo do znočja. Günter Harms ostane, kjer je. Semkaj je bil postavljen, tu je njegovo mesto, pa naj pride, kar hoče.

Zazigalne bombe padajo. Peklenški hrum ognja in uničevanja ne preneha. »Pozor«, krične vrtnarski vajenec svojima tovarišema.

ma. Vsi trije vedo, da je zdaj treba biti pripravljen, treba se je čim hitreje prilagoditi slehernemu položaju, pa naj se potem zgodi kar koli že. Nič radostnega ni več v tej uri na vseh treh šestnajstletnikih. Nevarnost in odgovornost sta jih napravila za moše. Niti za korak se ne umaknejo s svojih mest, še potem ne, ko čez nekaj minut prihrumi v neposredno bližino cela vrsta žigalnih bomb, med njimi tudi ena izmed tistih zavratnih bomb s fosforjem, ki takoj zažge obleko vseh treh mladeničev. Günter Harms se vrže na tla, se valja in se zaman trudi, da bi zadušil ogenj na sebi. V skrajni sili strga s sebe goreče cunj, potem pa skoči do vratu v bližnji gasilni bajer. Kljub temu ga je plamen že močno opeknel po ži-

Tine Gorjup: „Dedica“

Na Gorjupovi umetniški razstavi bo to nedeljo 11. t. m. ob 11. uri dopoldne vodil slikar sam. Tolmačil bo svoje slike in ob enem ves potek dela, od praznega platna pa do končane slike, kakor tudi slikarjev odnos do narave. Ker se obeta zanimiva razlaga, opozarjamo ljubitelje umetnosti, naj ne zamudijo te prilike. V nedeljo je zadnji dan razstave. Razstava je odprta vsak dan od 9. do 18. ure nepretrgano.

mariborskega učiteljskega. Nekaj se včasih naglo zablisne v tem zastrtem pogledu, ustnice se nervozno razpotegnejo, kakor da otrok premočno sledi neki misli, ki se mu venomer izmika. Sin železničarja. Doma v Mišinski ulici, v matnem stanovanju, ki ga ves dan oživlja živ-zav otrok. Življenjska pot, ki se šele začena. Kod bo vodila? Starši si s tem še ne belijo glave. Ne slutijo, da daje to vprašanje malemu sinčku mnogo preglaiv.

Tih in miren sedi v svoji šolski klopi in z očmi in mislijo verno sledi učitelju. In vsa tiha in plaha se drami v njem želja, da bi mogel postati učitelj.

Milan Skrbinšek

Prav isti zamišljen pogled strmi v nedeljo dopoldne v duhovnika, ki s prižnice oznanja božjo besedo. In malemu Milanu, ki posluša drugače kakor večina njegovih sošolcev, ker ima tanjši posluh za vsako vibracijo glasu, za sleherni poudarjen zlog, se zdi duhovniški poklic vsega poželenja vreden. In duhovnikove besede ga

voču. Toda ko se je sam rešil, noče ubogati samitajcev, spet vztraja na svojem mestu. Šele potem, ko je odplul poslednji angleški letalec, se dá prevezati.

To je zgodba 16letnega Günterja Harmsa,

Vojaška odlikovanja v starem veku

Ze starj Egipčani so poznali častna znamenja v današnjem pomenu. V nekem zapisu 18. dinastije okoli leta 1530. pred Kristusovim rojstvom pripoveduje admiral egipčanske mornarice Amasis, kako se je udeležil osvobodilnih bojev Egipta, nad katerim so zagospodovali Hiksi, in se pod tremi kralji v celem udeležil sedmih vojn. V njih si je priboril sedemkrat najvišje odlikovanje, ki so ga tedaj podeljevali v Egiptu, namreč zlato ovratnico. Red je obstojal iz zlate verižice, ki se je nosila okoli vratu. Priča o tem se nam je ohranila v kipu egipčanskega častnika iz 18. dinastije, ki je nosil okolu vratu dve verižici drugo vrh druge.

Tedaj so se nosili tudi redovi, ki so bili okrašeni s slikami varovalnih bogov dežele. Tako je na primer iz tistih časov posebno znan »red leva« in še nekaj drugih.

Napredek v nošnji vojnih odlikovanj lahko zabeležimo šele pri Rimljanih. Tudi oni so v najstarejših časih podeljevali ovratno verižico (torques) kot znak za izredno hrabrost. Po tem odlikovanju je dobila družina Manlius pridevek Torquatus. Ponekeje so kot odlikovanja nosili različno

lepotičje, kakor ročne zapestnice in podobno. Izdelano je bilo iz brona, srebra ali zlata in okrašeno z reliefi (phalerae). Za izredno hrabro dejanja so podeljevali častne vence. Hrastov venec je prejel vsak vojak za rešitev tovariša iz bitke; trdnjavsko krono in taboriščno krono, ki sta bili obe iz zlata, so podeljevali tistim častnikom, ki so kot prvi v naskoku prodrli v sovražno mesto ali sovražni tabor. Ladijsko krono, ki je bila prav tako iz zlata in okrašena z različnimi okraski, so podeljevali za posebno hrabrost v pomorskih bitkah.

Odlikovanj je lahko vsakdo dobil več. Rimski stotnik Siccus Dentatus, ki se je udeležil 120 bitk, je imel na primer nič manj kakor 25 faler, 60 ročnih zapestnic in 26 vencev, med njimi osem zlatih. Najvišja častna odlikovanja so bila prihranjena za zmagovite vojskovodje. Blokadno krono (corona obel lionalis ali graminea) je prejel poveljnik, ki je od sovražnika obkoljeno armado srečno rešil iz bloкаде. Za vsako zmagovito končano vojno je bil vojskovodja odlikovan s krono triumfa, iz katere se je pozneje razvila cesarska krona.

Uspešno zdravilo proti spalni bolezni

Obolenje, ki je bilo prej neozdravljivo, že 25 let uspešno preprečujejo z germaninom

Evropec, še posebno pa severnjak, ki je kolidarji romantično razpoložen, se kaj rad preda sanjarjenju o pravilnici dežel, ko sliši govoriti o tropskih krajih. Njegovo hrepenenje po soncu in bujni prirodi ter zapeljivo privlačujoči čarobni mik po pustolovščinah in neznanem ga prilepajo, čeprav mu ni znano, da tam, kjer je priroda razkošna z lučjo — morda kot pravičeno izenačenje nasproti mrzlim severnim krajem — padajo tudi najmočnejše sence. V tako imenovanih rajskih krajih na zemlji vespoveda opreza smrt, ki ima za pomočnico najstrašnejše bolezni.

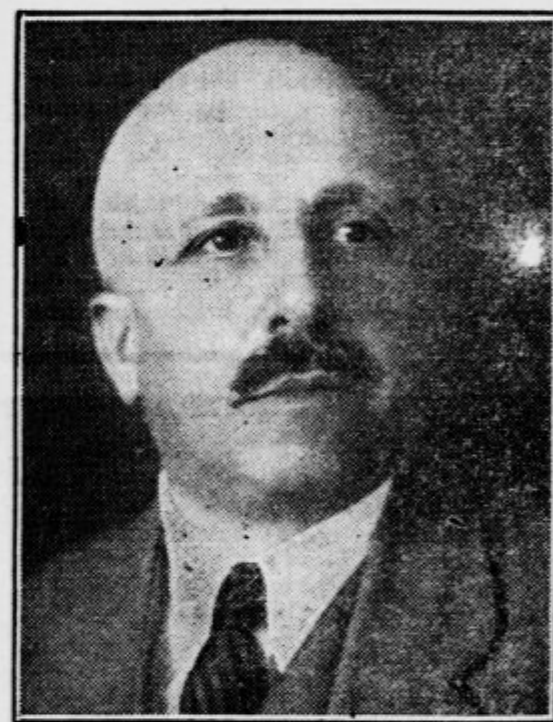
Spalni bolezni je bila stoletja šiba božja. Pojmovno »tropskih bolezni« kljub enostavni označbi ni tako lahko razložiti. Je namreč cela vrsta tropskih bolezni, ki pod gotovimi okolnostmi lahko nastopajo tudi v Evropi, medtem ko se druge pojavljajo in širijo samo v določenih zemljepisnih širinah ob ekvatorju. Tako na primer najdemo spalno bolezen, ki so jo dolgo smatrali za neozdravljivo, izključno samo v Afriki. V stoletjih je pokončala na stotine ljudi in opustošila cela področja, dokler se civilizacija postopno ni posredila iznajti učinkovitega sredstva proti njej. Šele v devetnajstem stoletju so angleški zdravniki odkrili v krvi za spalno bolezen njo obolenih ljudi majhne živalice, tripanosome, in bolezen imenovati po njih tripanosomsko mrzlica. Mnogo let pozneje se je ugotovilo, da pik tse-tse komarja prenaša povzročitelj bolezni od človeka do človeka, medtem ko tripanosomi v komarjem telesu prebijejo različne razvojne stopnje.

Pionirsko delo Roberta Kocha. Pred letom 1914. je bilo na razpolago le malo sredstev proti spalni bolezni. Treba se je bilo omejevati na to, da je človek pokončeval kosička komarjev in da so se prebivalci ogroženih krajev preselili. Spalni oboleli ljudi so zdravili z nekakšnim vinski kamnom (antimonova spojina). S temi in še drugimi sredstvi je ekspedicijski Robert Koch uspešno spalno bolezen, ki se je največkrat končala s smrtjo, na področju nemških kolonialnih posestev uspešno zajeziti.

Ogromen korak naprej, ki se je smatral kot nemogoč, je kmetsko leta 1917. odkritje »germanina«, brezbarvnega barvila, pridobljenega na osnovi sečnih derivatov. S tem zdravilom je imela leta 1921. nemška ekspedicijska pod vodstvom dr. Kleina v Afriki izredne uspehe.

Znani nemški zdravnik prof. dr. Avgust Hauer je imel nedavno pred Tehnično-literarnim društvom predavanje o germaninu. Dejal je med drugim, da je to zdravilo zanesljivo uspešno proti spalni bolezni zlasti kot preventivna mera, če ga vbrizgamo v naslednjih treh do šest mesecev

France Slana — 70 letnik

70 letnico rojstva je včeraj praznoval upokojeni višji uradnik g. France Slana. Njegovo ime je splošno znano v Ljubljani, še prav posebno pa v štepanji vasi, kjer je zadnji dve desetletji pomagal pridno oblikovati odnato javno življenje. Po rodu je iz Borovnice. V mladosti se je posvetil trgoveškemu poklicu. S samostojno bo se je odločno dvignil in je po daljšem vojaškem službovanju stopil v državno službo pri politični oblasti. Daljšo dobo je služboval v Novem mestu in v Postumiji, po prvi svetovni vojni pa je prišel v Ljubljano in se tu zakoreninil s svojim delom in značajem, širok krog prijateljev cenil njegove odlične vrline in se veselil, da ima svojega starejšega tako čvrsto in močnega ohranjenega v svoji sredi. »Jutro« cenil v njem najzvestejšega prijatelja od svojega početka, a naročnik »Slovenskega naroda« je že celih 45 let, še mnogo zdravja!

Kulturni pregled

Milan Skrbinšek

Minilo je dvajset let, kar deluje Milan Skrbinšek nepretrgoma v ljubljanski Drami.

»Velečeni gospod Skrbinšek!

Včeraj sem bil pri debutu Vašega sina. Mladi mož je občinstvo (katerega je bila hiša polna) naravnost očaral. In v resnici, to težko nalogo, ki si jo je postavil (Spak), je rešil povsem dovršeno. Saj so to vlogi, ki stojijo tesno v svojem značaju na meji možnosti, že igrali pri nas najboljši umetniki, a nihče je ni znal občinstvu tako resnično in pretresujoče stvariti...

S pozdravom vsem vdana

8. III. 1909

Franja Tavčarjeva,»

Papir, na katerem je zapisana ta prva kritika mladega debutanta, je porumenel od časa. Stefan Skrbinšek, nadspovednik južne železnice, ki jo je bil prejel na Dunaju komaj dva dni po predstavi, je moral biti vesel svojega najstarejšega sina.

Ljubljanska drama je bila 7. marca razprodana do zadnjega sedeža. Slovensko delo na odru, s slovenskim debutantom v glavni vlogi, je privabilo vse zavedno meščanstvo. V eni izmed garderob je tiste trenutke nemirno utripalo mlado srce. Milan Skrbinšek je sedel pred ogledalom in iz njega se mu je režala njegova maska — Martin Spak deset brat... Usoda je postavila pred tebe in občinstvo tehnično, — zdaj položi nanjo, kar imaš... Demonske sile, ki dremljejo v tej mladi duši, že dvigajo glave. Čim bolj se približuje usodni trenotek, tem svetlejša vstaja iz dvomov in negotovosti samozavest...

Rezko je odjeknil zvonec. Zastor se počasi dviga. Začenja se prvo dejanje, — ne

samo igre tu na odru, začenja se prvo dejanje igralskega življenja Milana Skrbinškega.

Moramo še dalje v preteklost. V zadnje desetletje minulega stoletja. V Mišarsko ulico v Mariboru. V skromno uradniško stanovanje. Kaj je privabilo v to kuhinjo skupino otrok in njihovih mater in očetov? Kaj se jim obljublja, da se jim obrabi tako pričakujoče svetijo?

Posedli so po stolihi, skrinjah in zabojih, ki jih premore skromno stanovanje. Mali Adolf, sosed s podstrešja in prijatelj malega Milana, — je privil petrolejke. V kuhinji je postalo temno, v sobi na mizi pa sta zagoreli dve luči. Majhen oder stoji na mizi. Za kulisami se skrivata dve drobni deški glavi Adolfova in Milanova. Sama sta si zlepla iz otroško gledališče in narisala ter izrezala iz lepence njegove igralce. Glas zvončica, ki sta ga prijatelja nekje iztaknili, naznanja začetek premiere. In resnično, bila je to premiera — prva igra tistega, ki bo kasneje desetletje pozneje s svojim Spakom prekosil vse dotedanje igralce in si zaslužil tako laskavo priznanje Franje Tavčarjeve...

Z drhtečim glasom in ves drgetajoč od razburjenja — prva tremala — je Milan nastopil v prvi igri svojega življenja. Kako pristržno se je znal smejeti to prvo občinstvo! Kako resnično so bile solze, ki so tekale materam po nagubanih licih, kadar sta prijatelja preveč pretresljivo podajala vlogo! Kako iskren aplavz sta žela igralca in režiserja za svoja prizadevanja!...

Tih, miren in zamišljen dečko hodi s svojimi vrstniki v ljudsko šolo na vadnici

kmalu zazibljejo v sanje. Ze se vidi v dolgi črni halji, v beli cipkasti srcaji, kako stoji na prižnici, z roko na odprtem evangeliju in pravi, da je slišati po vsej cerkvi: »Molimo očenaš...«

In potem so nekdo — Milan je bil v tretjem ali četrtem razredu ljudske šole — prišli gostovat tuji igralci. Igrali so Kristusovo trpljenje. Milan je smel z materjo v gledališče. Dolga leta bo živel v njem spomin na ta večer. A za vse življenje ga bo prevzela nepremagljiva želja: Biti igralec... Ta želja ga pripelje v otroško sobo svojih dveh prijateljev, sinov bogatih staršev. Kakor neki drug, sanjski svet se razgrne pred Milanovimi očmi bogato opremljena otroška soba s pravim otroškim gledališčem v sredini. Sin skromnega železničarja je smel potegniti za vrvice in razgrniti krasno poslikani zastor. Ko pa je skrit za odrom premikal po zarezah poslikane neme igralce in govoril zanje določene jim besede, ga je nešteto krat prijel, da bi pomedel vse te mrtve osebe z odra ter sam stopil nanj!

Ta želja ga je obsedla.

Pa vrnimo se v ljubljansko gledališče, dne 7. marca 1909.

Desetega brata igrajo. Naslovno vlogo ima debutant Milan Skrbinšek. Prišel je z dunajske igralske šole »Otto«. Med dejanja žanje bogat aplavz. Dobiva šopke in vence. Na širokem traku, ovitem okrog velikega venca, se bleste tri velike zlate črke: DDD. Čudna toplota zalije debutantovo srce ob pogledu na te tri dobro mu znane črke. Kakor da se je nenadoma z vso silo povrnila prva mladost... Vidi stanovanje v ljubljanski Kolodvorski ulici, nato podstrežje nedozidane hiše v Šiški, primitivni oder, gručo dečkov in deklic, ki postavljajo kulisje, jih slikajo, nato preoblečeni in maskirani igrajo... Posebno živ je spomin na neki dan... Milan je bil v prvem razredu realke, kjer sta mu kmalu posta-

la matematika in geometrija najljubša predmeta, profesor slovensčine pa je prebiral njegove proste naloge vsemu razredu, ko se je po njegovi iniciativi in njegovem prizadevanju porodila Dijaško diletantsko društvo in je živelo vseh osem let, dokler je bil Skrbinšek na realki... Mladostni igralski tovariši torej niso pozabili svojega vrstnika, ki jih je vse tako zelo prekosil. Velik venec in širok trak s tremi DDD pričata o tem...

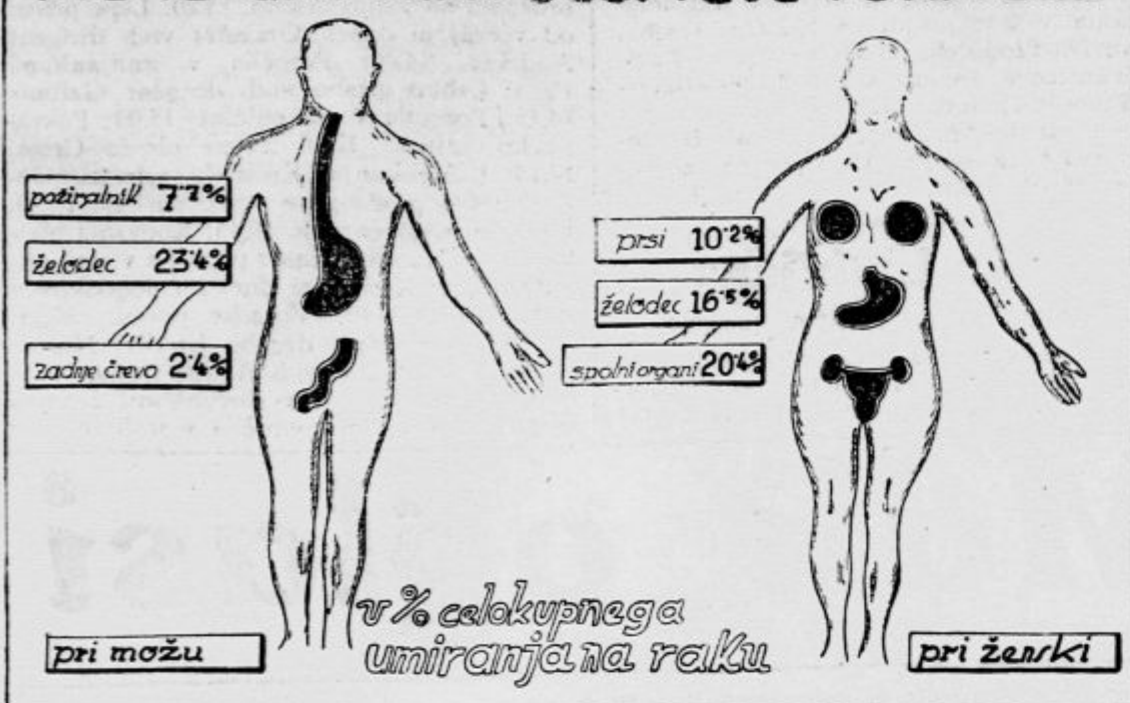
»Povejte mi, gospod Skrbinšek, čemu ste si za svoj debut izbrali prav to vlogo?« Skrbinšek, ki je za hip odložil rokopis Golarjeve veselice, ki ga prepisujeva in se v odmorih pogovarja o jesenskem repertoarju in o tem in onem iz gledališča, pravi:

»Bil sem na dunajski dramski šoli in študiral tam različne vloge. Kot slovenski igralec pa sem hotel predvsem debutirati s slovensko vlogo mimo tega pa s kreacijo, ki sem si jo izoblikoval sam. Na sporedu ljubljanskega gledališča je bil v tisti sezoni tudi »Deseti brat«. Vloga Desetega brata se mi je zdela prav za debutanta zelo prikladna, posebno za igralca karakternih vlog, h kakršnim sem se sam vedno bolj nagibal. Ta vloga vsebuje toliko igralskih zahtev, da sem kot debutant lahko nudi širok pogled v svoje čustvene in duhovne, pa tudi zunanje oblikovalne možnosti.

V vlogi Martina Spaka mora igralec ustvarjati dvojnega človeka: tega, kakršen je v resnici in onega, ki ga v življenju igra, da lahko za njegovo masko (razčepano spako desetega brata) skriva svoj resnični obraz, — razmeroma mladega inteligenta, ki s trpečim srcem in spominom na tragično usodo svoje matere išče njega, ki jo je s svojim zločinskim ravnanjem ugonobil.

Ta dvojni obraz pride do izraza takoj v prvi sliki Gollove dramatizacije, ko deseti brat po dolgem tavanju končno najde in

KJE SE RAK NAJPOGOSTEJE POJAVLJA

Raka prištevamo k tako imenovanim novotvorbam, zlotvorbam ali bulam, kakor jih imenujemo v vsakdanjem življenju. Začetka samega mu ne poznamo. Splošno vlada mnenje, da rak ni nalezljiva bolezen in tudi ne dedna. Bodoča odkritja nas bodo šele o tem poučila. Da bi bil rak v zvezi s prehrano, in sicer s pretežno mesno hrano, tudi ni dokazano. Rak ne nastopa nič manj pogosto pri narodih z rastlinsko prehrano kakor pri civiliziranih mesojedcih.

Bistvo raka je neomejena delitev posameznih celic človeškega telesa, ki razmnožene prenašajo zdravo telesno tkivo in ga razjedajo in uničujejo. Pri tem pa razpadajo same. Rak je bolezen vseh slojev, siromašnih in bogatih. Je pa v veliki meri tudi poklicna bolezen. Poznamo rudarske okraje, kjer se pojavlja v velikem številu pri rudarjih kot pljučni rak. Tudi delavstvo iz kemijske industrije mu je bolj podvrženo kakor ostalo delavstvo. Rak je bolezen predvsem starostne dobe. Za raka nevarna doba je od 40. leta naprej. Vendar poznamo tudi redkeje primere pri 20 letih. Napada skoraj vse človeške organe. Pri moških predvsem želodec, črevesje, jetra, ustnice, jezik, koža, golt in pljuča. Od teh je najnevarnejši oni na jeziku, ustnicah in v jednjaku, kjer nastopa deseterkrat pogostejše pri moških kakor pri ženskah. Zdravniški trdijo, da sta temu vzrok tobak (nikotin) in alkohol. Ženske obolevajo največ na raku maternice in na prsnem raku. Rak na maternici je zelo nevaren. V državah z visoko civilizacijo umirajo ljudje za rakom tako pogosto kakor za jetrno boleznijo.

sto kakor za jetiko. Pri nas odpade na tri smrtnne primere jetike en primer raka.

Če imamo zobobol, ne vemo kam od bolečine. Rak pa se začne brez vsake bolečine. In to je največja nesreča. Vendar kaže znake, po katerih ga lahko spoznamo ali vsaj sumimo nanj. Zapomnimo si to!

Za raka sumljive so:

1. rane, ki se nočejo zaceliti;
2. trde vzrastline, izbočene na koži in pod kožo ali na mehkih delih telesa (v trebuhu);
3. vse novotvorbe ali bule, ki hitro rastejo;
4. vse ženske krvavitve iz maternice izven perila, posebno v tako imenovanih menjajočih se letih, ko perilo ponehava;
5. kri ali samo sledovi krvi v izpljuvanjem, v izmetih, v blatu in v seču (urinu);
6. dolgotrajna hripavost in motnje v prebavi.

Če opazimo katerega teh znakov, ni potrebno, da raka že imamo. Tudi strah je nepotreben v teh primerih. Potrebno pa je vsakakor pri vsakem sumu poiskati zdravniški nasvet in pomoč. Zdravniška veda je danes že toliko napredovala, da lahko ugotovi v vseh sumljivih primerih, ali gre za raka ali ne. Čim prej je rak ugotovljen in čim prej začnemo zdravljenje, tem večje je naše upanje na ozdravljenje. Rak, ki se prične pravčasno zdraviti, je ozdravljiva bolezen. Ozdravljiv je marsikdaj tudi še tedaj, ko je že precej napredoval. Upanja ne smemo nikdar izgubiti. Toda kdor čaka z zdravljenjem, si kopije grob!

ZA SMEH IN KRATEK ČAS
TUDI ON IMA OČI

Inkasant: »Kaj pravite, da gospodarja ni doma? Saj sem ga malo poprej videl na oknu.«

Služkinja: »Je že... Pa kaj mislite, da on nima oči!«

PRAV IMA

»Vi si torej zidate novo hišo?«
»Ali ste morda že kdaj slišali, da bi kdo zidal staro hišo?«

KAVALIR

»Gospod, vi ste stopili moji ženi na nogo, pa se ji niste opravičili. Seveda moram zahtevati od vas zadoščenja...«
»O, prosim. Tamele v kotu sedi moja žena. Pojdite k njej, stopite ji na nogo in se ji nič ne opravičite!«

TEŽAK ZACETEK

»Ko sem postal samostojen, nisem imel drugega, kakor svojo inteligenco.«
»Da, da, človek nikdar ne ve, s kakšnimi malenkostmi lahko naredi kariero.«

V SOLI

Učitelj razlaga o kovinah. Na koncu še enkrat ponovi:
»Zlato in srebro sta žlahtni kovini in nikdar ne zarjavita. Ali mi ve kdo povedati še kak primer?«
Nada: »Stara ljubezen.«

ČASI SE SPREMENJAJO

Garderobierka vpraša umetnico: »Ali je vaša predstava dobro uspela?«
»Samo ploskali so. Kje so časi, ko so mi na oder metali jajca, krompir in jabolka!«

VPRAŠANJE

»Moja hčerka je snedla toliko sladoleda, da je zbolela. Zdaj ima 39 stopinj.«
»Pod ničlo?«

NIKDAR DOVOLJ

»Pivo, pravijo, da je prav tako redilno kakor kruh.«
»Beži no! Kruha imaš brž dovolj, piva pa ne!«

Režijske opombe ob novi „Traviati“

Uprizoritev »Traviate«, kot smo jo slišali v začetnem času, je bila naštirana pred približno 10 leti, zato je bila evidentna potreba, da se delo režisersko na novo postavi. To nalogo je prevzel šef-režiser Opere Ciril Debevec. Na novo naštirana opera z novimi izjavljali, je v gledališkem dogajanju, in posebno še v začetku sezonskega dela, da novi uprizoritvi vselej nekaj specifično svojega. V razgovoru o »Traviati« je izjavil režiser o tem delu naslednje:

Človek je pravzaprav čuden stvar: malo, zelo malo je stvari na svetu, ki se jih ne bi prejal ali slej naveličal. Dokler je mlad, bi rad zvedel vse, in vse mu je novo. Ko se nekoliko postara, opazi, da se neke stvari v življenju s podobnostjo ponavljajo in zanimanje ali zavzetje naravno popusti. In ko je že starejši, opazi najprej z neko trpkostjo, potem pa že s smehljajem, da je to še ponovitev vedno več, in da je vseh stvari, ki so mu vedno enako ljubše in dragocene, čedalje manj in da je tistih, pri katerih ta dragocenost raste, še manj in da ostanejo nazadnje redke, samotne in visoke, iznad vsega stršleče, kakor večni, snežni vrhovi nad vsem razgibanim višavjem in nizavjem njegovega življenja. In na teh belih, komaj dostopnih višjih se ustavlja blodna duša, išče miru utrjenosti, roma kakor k črtarju, osvelli, vseobjemajoči in vseumnevaajoči duh. To so skrivnostni viri žudežne moči, večne mladosti, večne lepote in večnega življenja.

Paberkki iz avtomobilizma

Japonski predlog, da bi v zaslednih krajih vzhodne Azije nadomestili pridobivanje gumijskega surovine z nasadi na bombaž, je bil opuščen iz razloga, ker se ta sprememba v sedanjih razmerah ne da izvesti brez velikih težav. Zato pa so se Japonci odločili, da bodo iz sladkorja pridobivali alkoholno pogonsko gorivo in v enake namene uporabljali tudi naravni gumij, ki se pridobiva v teh krajih.

Ena največjih tovarn za izdelovanje pnevmatik v Severni Ameriki, »Firestone Tyre and Rubber« je obvestila javnost, da je šele v zadnjem času mogla v svojih tovarnah izdelati prvi del dobave sintetičnega gumija po načrtu, kakor ga je izdelal prezident Roosevelt. Oficijelno obvestilo dodaja, da vse dotlej, dokler ne bo rešeno vprašanje surovine za to proizvodnjo, ne bo mogoče govoriti o izdelovanju gumija v velikih množinah.

V ameriških Združenih državah bodo stopile v veljavo odredbe glede racioniranja bencina z 28. novembrom t. l. V zvezi s tem bo vse avtomobilski promet reducirán za 70%.

Mlado Jutro

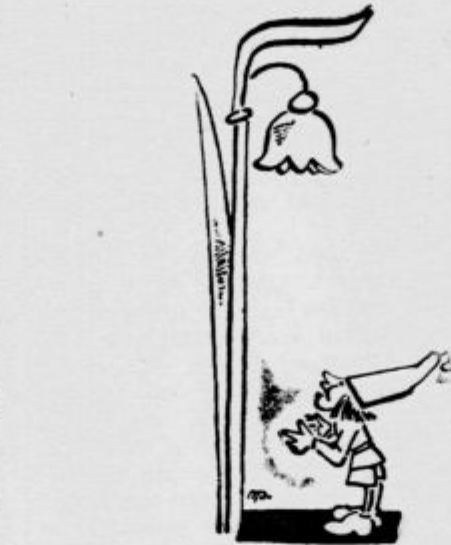
Trije malčki

VI.

Na vse zgodaj so se zbudili. Skozi štiri okna so sijali sončni žarki in se odbijali od bleščečih sten, da je jemalo vid.

Ko so se spomnili, kje so, so se zjokali, ker ni bilo mame in atke, se nasmejali ob jokanim obrazom, potem pa z veliko radovednostjo pričeli stikati po koči in obhoduvali. Joj, kaj vse je bilo tukaj! Dve steni iz pisanega bleščečega kamna, dve pa iz kruha, politega s čokolado. Svetle frni-

kule so se kotale po sobi iz kota v kot, pod pečkom jih je na zlati slami ležalo celo gnezdo. Ko so se dotaknili kroglice, je počila in ven je skočila majhna zelena, zlato pisana žabica, ali pa izpreminjast hrošček. Na ognjišču je nekaj brbljalo v črnem sajastem loncu. Radovedni so bili, kaj je, pa se niso upali pogledati. Nazadnje se je oju-nalil Kukmak. Odkril je pokrovko in ven je spuhel črn oblak, spaval skozi okno v nebo. Tu se je pričel raztezati, zakril je sonce in pričelo je grmeti in se bliskati. Debele deževne kaplje so se vsule na zemljo, zatuli je veter in gnil oblak naprej in naprej.

Malčki nevihte niso opazili. Igrali so se z belim pajkom, ki je predel bleščeče mreže okrog po sobi. Ko mu je zmanjkalo preje, se je zaprl v srebrno frnikulo. Otročkom je bilo žal, da ne prede nič več, skušali so kroglice odpreti, a se ni dala. Brskali so naprej in jedli smetanovo štrukeljčke, ko jih je naenkrat nekdo na ves glas poklical. Pred hišo sta stala atek in mama, vsa mokra od dežja. Brž so skozi okno spustili lestvico in že so se objemali in pozdravljali, vsi iz sebe od samega veselja, da se je vse dobro izteklo. Potem so drobščanci razkazovali staršem kočico in ti so otročkom povedali, da jim je bela kača pokazala pot. »Joj, da bi bili že doma pri jezercu!« je vzdihnil Kukmak, in glej čudo, hišica se je premaknila in začela korakati proti jezercu. To so bili veseli in srečni!

Med potjo so naleteli na Cvetka, moker, lačen in premražen je trepetal v travi. Vze-li so ga v kočico, da se ogreje. A ko je objubil, da ne bo več tako len in da si bo sezidal hišico, so ga povabili, naj ostane, dokler nima še domka, pri njih. Saj sta vedela Zvonko in Rožica, da se ne bo polajšal, a bila sta srečna, ker sta našla otroččke, in ker sta bila dobra, sta hotela, da bi bili srečni tudi drugi.

Medtem je veter odplaval hudourni oblak čez goro in spet je svetlo in veselo sonce vsulo zlato z neba. Na zelenih bilkah so bleščale kaplje kakor živo srebro, pajčevine so bile tako lepe, da niti beli pajek ni mogel spreti lepših, rožice so očesca obrnile k soncu, murenčki so zapeli, čmrlji zabrenčali in med vso to božjo lepoto je stopala hišica na kurjih nožicah in se sama čudila veselju, ki se je z žuljave božje dlani zlivalo na svet.

Šmalc Marija, dijakinja

Kako je sveti Peter vladal svet

Ko sta Kristus in sveti Peter še hodila po svetu, je bil Peter nekega večera hudo lačen, truden in zaspan. Siten je postal in začel godrnjati:

»Peklenšček ima na zemlji preveliko moč. Ti pa gledaš in molčiš. Preveč si popustljiv. Jaz bi drugače nategnil vačeti. Oh, ko bi jaz le par uric lahko gospodoval svetu! Peklenščka bi zapodil v pekel, nesrečne bi osrečil, bolne ozdravil, lačne nasitil, žalostne potolažil, siromake obogatil. Potem, mislim, bi ne bilo več gorja na svetu in pol manj greha.«

Tedaj je Gospod dejal: »Bodi po tvojem. Jutri boš ti gospodar neba in zemlje. Pa se izkaži!«

V vsej operni literaturi ni komponista, ki bi znal gorje in bolečino v zvokih tako izraziti kot znata to Verdi in Puccini. Oba Italijana, oba strastna, oba nežna in ču-četa, — a vendar: kakšna razlika! Verdi gorje arca, pretresi duše in žrtve iz ljubezni; Puccini: bolest krvi, krič živcev, ter vzdihji spola in strasti! Kdor teh razlik ne čuti, tudi ne ve, kje je razlika med materjo in ljubico.

Verdi je muzik ženskega gorja žene bi morale postaviti Verdiju poseben spomenik. Ne iz bronu, tam na javnih trgih, temveč iz čustva v svojih srcih. Ne v solzah in besedah, temveč v svojem življenju, v svojih delih. Verdi je storil zanje toliko kot nihče drugi ne pred njim ne za njim. Še Isben ne, Mogoče Ivan Cankar. »On je ljubil in jokal za vse.« (Po D'Annunziu.)

Ir kaj je Verdi za moža? Prečuden vzor vsega, kar naj bi pravi mož imel: moškost in nežnost, strast in krepkost, pogum in sravnost. Vse te lastnosti hkrati. Ne vsako zase in posebej.

Včasih, kadar mi uide misel na belem konjčku tja skozi špranjno črno sten vsakdanjega pehanja, si izmislim tudi jaz kakšno lepo in tiho bajko. Saj pravljice niso greh. Pravljice so svoboda. Jaz si na primer izmislim tole: kako bi bilo lepo, če bi lahko prišel Verdi še enkrat na svet in bi mi rekel Bog, da je lahko vsem, nam ubogim revčkom na tej zemlji — stric. Kratko in malo: stric... Pa če ne vsem, vsaj tistim, ki niso imeli ne stricev ne očetov... da bi mi rekel: »Preljubi, dragi stric...«

Mislim, da bi bil svet drugačen.

Komaj sta naslednje jutro stopila na cesto, srečata staro, betežno ženko, ki je gnala kozo na pašo. Peljala jo je na gmajno, tam pa je vzdihnila: »Ljubi Bog, ti jo čuvaj volkov, prepado in drugih nesreč! Jaz moram na delo. Kaj bi drugače jedli moji črvički!« In odstopila je na svojo njivico krompir okopavat. Kozja pa je šla svojo pot.

Ker je ta dan sveti Peter nadomeščal ljubega Boga, mu je Kristus dejal: »Nu, Peter, ali boš uslišal njeno prošnjo?«

Peter pa je molče zavil za kozo in sedel na pašnik. A ni dolgo sedel. Kozja je bila mlada, poskočna in predrzna in jo je bilo

teško dohajati. Z gmajne je zavila v gorz skozi trnje in osat med skale in lezla v goro za vsakim zelenim grmičev. Sv. Peter za njo. Potil se je in vzdihoval, jezen je bil in lačen, a ni se mogel odpočiti niti za trenutek, da bi mu kozja ne ušla.

Na večer jo je prignal upehan, lačen in ves opraskan nazaj na gmajno, kjer jo je bila pustila ženica.

Tam ga je pričakoval Gospod: »Nu, Peter, ali me boš jutri še nadomeščal?«

Sam lahko uganete, kaj je sveti Peter odvrnil. Gospodove posle pa se odslej ni več vtikal.

KAJ VEM? KAJ ZNAM?

426. Kateri francoski pisatelj je napisal prvo vrsto romanov pod naslovom »Človeška komedija«?

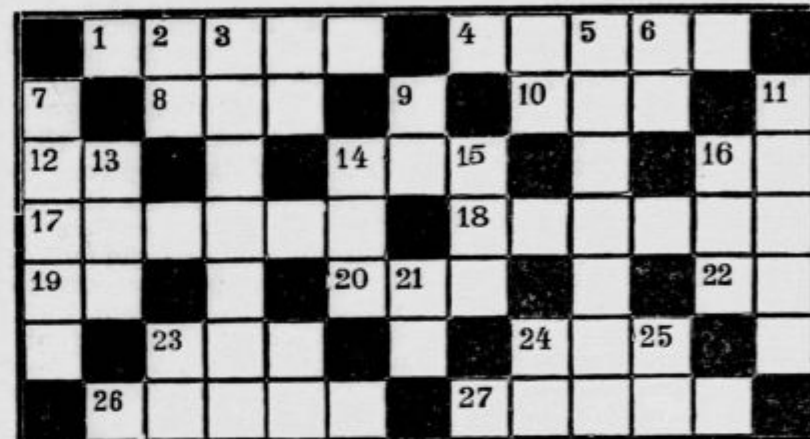
427. Kaj je obrok?

428. S katerim dogodkom so Rimljani začeli svoje časovno štetje?

429. Račun s trga.

Kmetici sta nesli na trg. Urša jajca, Meta pa 3krat toliko jabolok. Znaše so ji bile maksimalne cene, po katerih bosta prodajali in sta vedeli, da bo Urška sku-

430. Križanka

Vodoravno: 1. ptica, 4. postava, brak, 8. svet, 10. teme, zgornji konec, 12. pijača, 14. dva skupaj, 16. oblika glagola biti, 17. kolovoz v prekmurjskem narečju, 18. čuk, 19. prvak, mojster, 20. slavospev, 22. kemični znak za prvo, 23. svojinski zaimek, 24. kij, 26. lišp, 27. riba.

Navpično: 2. igralna karta, 3. bivši slovenski gospodarstvenik, 5. vampir, 6. vzklík, 7. kupa, vinski vrč, 9. predlog, 11. morsk razbojnik, 13. vrsta jelena, 14. čutilo, 15. kakor 2. v dvojini, 16. samec govejega rodu, 21. predlog, 23. predlog, 24. oblika glagola biti, 25. zaimek.

Rešitve nalog 421. do 425.:

421. Prvotni švicarski kantoni se imenujejo Uri, Schwiz in Unterwalden.

422. Plutovina je skorja plutovca, vrste hrasta.

423. Grška beseda energija pomeni moč, silo volje. V fiziki pomeni energija zmoglost do opravljanja dela. Delo, ki ga giba-joča se masa lahko opravi zaradi svoje hitrosti (tekoča voda, veter, železniški voz v teku, izstreljena krogla itd.), se imenuje kinetična energija. Delo ki ga mirujoča masa lahko opravi zaradi prisiljenega po-voja (zajezena voda, teža višje ležečega telesa itd.), čim se oprosti tega položaja, se imenuje potencialna energija. Če se n. pr. odpre jez in voda dere po dovodnih cevih, se potencialna energija vode pretvarja v

kinetično in v drugo vrsto kinetične ener-gije spada še prožnostna energija (n. pr. navito pero ure) in nihajna energija (n. pr. energija zvočnih valov). Od navedenih energij se razlikujejo magnetna električna, žaričnostna (svetlobna), kemijska in toplotna energija. Najvažnejši zakon fizike se glasi:

Energija ne more iz nič nastati in se ne more v nič izgubiti. Vsa fizikalni (in kemijski) pojav je pretvarjanje energije v drugo vrsto energije. Vedno pa je vsota vseh energij, ki se s pojavom razvijejo. (Robert Mayer leta 1842, torej prav pred 100 leti!)

Pri mnogih pojavih se manj opazno raz-vija toplotna energija, zlasti tam, kjer se premaguje trenje ali kak drug upor.

424. Koliko je ura?

Veliki kazalec stoji na 2, pod njim je črka R. Začni pri njej in veži vsako drugo črko v prvem krogu. Tako dobiš prvi del pregovora. Nato: Mali kazalec stoji na 5, poleg njega je črka Z. Začni z njo in vze-mi vsako peto črko. Dobil boš drugi del pregovora, ki se glasi v celoti: »Rana ura, zlata ura.«

425. Za računanje
59 + 3614/278 = 72.

VSAK DAN ENA

Znameniti boksač piše svoje spomine.

Sedanjo »Traviato« smo nekoliko »pre-uredili«. Nič važnega. Sedanja oblika je malo bližja originalu. Vsebinsko čutim glavne poudarke na petih opornih vrhovih, na katerih je v zaporednih presledkih raz-predena tanka tkanina te žalostne zgodbe.

1. Le zavrislavka duša moja... (Razkošje, življenjska radost). 2. »Ah, ti preljudi moj...« (Obupen izkrič ljubezni). 3. »Pre-ljubi, dragi moj, nikar ne joči...« (Odpu-šanje). 4. »Oj, zbogom, zlate sanje...« (Slovo od življenja). 5. »Prečudno...« (Novo življenjska radost v smrti za-maknjenosti).

Zbor smo iz komornih razlogov neznatno okrnili.

Glede inscenacije zastopam že nekaj ča-sa nekoliko konservativno stališče, da je lepo petje in dobra igra več vredna in tudi bolj neminljiva kakor pa kulise, ki so minljive in jih bodo požrli — kakor pravi Sv. pismo »rja in moljke«. (Nerodno bi bilo, če bi bral tole moje mnenje naš ekonom g. Jerman. V tem primeru se namreč bo-jim, da me ne bi predlagal za odlikovanje z bronasto čelado za »stojdnost in režiser-sko-abstractne zasluge«.)

Izvajalca sta — razen kapelnika Žebreta in režiserja — nova predvsem Vidaličeva v vlogi Violette in čuden v vlogi Alfreda. Vidaličeva poje to vlogo prvič. Na našem odru prevzemata za Zlato Gjurgjenčev-njane najbolj uspešne in neke, na svoj način, čel v njenem smislu udon-čene vloge, ni lahka reč. Tembolj bo hvale-vredna in dragocena pevkinina izvedba, če lahko ob njenem nastopu primeroma ugo-tovimo izkazano sposobnost ali celo — v prirodnem ali umetniškem bistvu podano

— edinstvenost in izvirnost. Ker so nam vrline Vidaličeve — razen lepote glasu in so-odnega znanja — zlasti v žlahtni in za-držani igri dovolj znane in so nam po-sebno njeni nežni, ljubeznivi in mehki di-kliski značaji (Mimi, Margareta) v naj-lepšem spominu, nas bo gotovo zanimalo, kako bo zmagovala v »Traviati« nova področja svoje umetnosti, zlasti na polju razkošja, bujne moči in življenjske ra-dosti.

Za čudna pomeni Alfred sploh prvi na-stop na odru. Brez vsakršnih produkcij, brez morebitne priprave v zboru, brez vsa-kršnega nastopanja v ljubiteljskih igrah, je tako dejanje vsakakor na videz zelo tvegan poskus. Toda tenorska kriza nima usmiljenja, zgrabila je čudna naravnost za vrat in ga vrgla na sreda razburkanih va-lov opernega viharja. Zdaj mu ne kaže drugega, kakor krepko se držati in plava-ti. Skušnje so na srečo pokazale, da je po razmeroma kratkem času (v igri sploh samo vaje v gledališču) dobro obvladal glavne nevarnosti in da kaže vse znake za bodočega izvrstnega plavca (v do-brem, ne v gledališkem pomenu besede).

Poleg lepe glasovne barve in dobrih višin ga odlikujejo še prirojena omikanost, pri-jazna skromnost in nevsiljiva prikupnost. Prepričan sem, da bo v trdnem vodstvu in sistematičnem šolanju zavzel med rasi-mi tenorji zelo vidno mesto.

Janko nam je v Germontu vsem drag in star znanec. Na skušnjah me je vljudo preziral. Jaz mu tudi kdove kaj nisem mo-gel povedati. Edino, na kar sem ga hotel opozoriti, še tisto je zdaj dobil: očetovski ton... Ah, da: Kaj je večja skrivnost? življenje ali umetnost?

Najvišje cene za gobe in kostanj

Z odobritvijo Visokega komisariata je mestni tržni urad določil cene, ki veljajo od jutrišnjega dne naprej

Ljubljana, 9. oktobra. Zaradi večjega dovoza raznovrstnih užitnih gob in kostanjev v Ljubljano je mestni tržni urad Visokega komisariata predložil najvišje dopustne cene za gobe in domači kostanj ter jih je ta odobril.

Z odlokom VIII-2 št. 4827-1 Visokega komisariata za Ljubljansko pokrajino veljajo za Ljubljano določene najvišje cene za gobe od sobote 10. oktobra 1942-XX zjutraj dalje do objave novega cenika.

Najvišje cene, ki je po njih dovoljeno v Ljubljani prodajati sveže gobe in jih plačevati, so naslednje:

Zlahtne gobe 10.50 L za kilogram.
V skupino zlahtnih gob spadajo: užitni goban ali jurček (boletus edulis), bronasti goban (boletus uereus) in karželj (amanita caesarea).

Užitne gobe II. skupine 6 L za kilogram.
V to II. skupino spadajo: turek (boletus rufus), brezov goban ali ded (boletus scaber), sladki goban (boletus impolitus), maslenka (boletus luteus), lični goban (boletus elegans), zrnati goban ali ovčar-ka ali slinavka (boletus granulatus), borov glivec (sparassis ramosa), brinjevka ali sirovka (lactarius deliciosus), sivka ali mraznica (tricholoma portentosum), čebular (tricholoma colossus), lisčka (cantharellus cibarius), mrtvaška trobenta (craterellus cornucopioides), rumena trobenta (craterellus lutescens), medvedova tačka ali rumena griva (clavaria flava), rumeni ježek (hydnum repandum), rjavi ježek (hydnum imbricatum), možek ali kozji parkelj ali jelenov jezik (polyporus pes caprae), zemljevec (polyporus confluens), navadna štorovka (armillaria nellea).

Prodaja starih, mehkih, gnilih ali črtil- vilih gob je sploh prepovedana.

Opozorjamo, da je gobe dovoljeno prodajati samo na tehnično, ker so merice na ljubljanskem živilskem trgu odpravljene.

Ker vse prebivalstvo je ne loči razno-

vrstnih gob, je cenik čim najbolj poenostavljen ter so razdeljeni vse žitne gobe samo na dve skupini. Kakor vidimo, imamo v prvi skupini samo tri zlahtne gobe, v drugi skupini pa vse druge užitne gobe. Pri vsaki skupini imamo dve ceni ter prva cena velja za gobe, ki so primerne za vlaganje, druga cena pa za gobe, ki jih moramo takoj pripraviti ali posušiti. Ker so odpravljene merice in je predpisano prodajanje na tehnično, je tudi enotna cena za drugo skupino užitnih gob pravilna in pravična, saj so najboljše gobe te skupine navadno večje in težje, slane pa manjše in lažje, da tudi nabiraleci gob nikakor ne bodo prikradjani.

Nabrane gobe moramo, ako razložiti v hladnem prostoru ter jih nikdar ne smemo pustiti pred uporabo ležati čez 20 do 30 ur. Gobjih jedi nikdar ne pogrevamo, ker so pogreje gobe nezdružive in večkrat zdravju nevarne. Najlepše gobe vlagamo, druge pa sušimo, da bomo imeli pozimi čim večjo zalogo. Zaradi težje prebavljivosti nekaterih gob moramo n. pr. čebularju sleči kozico s klobuka, medvedjim tačkam porezati vršičke, ježke ostrgati itd.

Nabiralce pa opozorjamo, naj gob, ki jih ne poznajo, nikar ne trgajo ali ne razbijajo, saj so morda prav dobre vmes ali pa vsaj s svojimi živimi barvanji krase naše gozdove.

Domačemu kostanju je določena najvišja dopustna cena 4 L za kilogram.

Vse te najvišje dopustne cene in tudi vse nižje cene morajo biti enake kot pri vsem blagu vidno označene tudi pri gobah in kostanju ne samo na Vodnikovem in Pogačarjevem trgu ter pred semeniščem, temveč tudi na živilskih trgih v Mostah, na Viču, na Sv. Jakoba trgu in v šiški. Enako pa sploh pri vseh prodajalnih in prodajalcih po vsej mestni občini ljubljanski.

Nekaj drobiža

V rokah imamo seznam petorice najboljših hrvatskih atletov iz letošnje sezone, iz katerega posnemamo za naše čitatelje samo imena in izide prvo imenovanj, torej obenem zadnjih hrvatskih prvakov v posameznih disciplinah:

na 100 m: Gal (Zrinski) 11,1, na 200 m Urbic (Zagreb) 23,2, na 400 m Lušický (Z) in Djurić (Hašk) 52,7, na 800 m Djurić (H) 1:58,7, na 1500 m Kotnik (Concordia) 4:00, na 3000 m: Flass (H) 8:51,6, na 5000 m: Kotnik (C) 15:24, na 10.000 m: Mihalj (C) 32:50, na 110 m z zaprekami: dr. Buratović (C) 15,8, na 400 m z zaprekami: Kerhin (C) 59,6, v stafeti 4x100 m Hašk 44,6, v stafeti 4x400 m: Hašk 3:34,4, v metu kroglice: Miošić (H) 13,34 m, v metu diska: Marjan (H) 41,99 m, v metu kopja: Markušić (H) 57,32 m, v metu kladiva: Goić (H) 49,27 m, v skoku v višino Abramović (H) 1,77 m, v skoku v daljino: Urbic (Z) 6,98 m, v skoku ob palici: Dolenec (C) 3,41 m in v troskoku: Gal (Zrinski) 13,56 m.

Sportni odnosi med Nemčijo in Norveško postajajo zmerom živahniji, v glavnem po zaslugi nekdanjega svetovnega rekorderja in sedanjega reorganizatorja norveškega sporta Charlesa Hoffa. Mnogo je k tej splošni pozitivni sili na Norveškem pripomoglo tudi dejstvo, da je že preteklo sezono nekaj znanih nemških sportnikov prevzelo trenerske posle v Hoffovi domovini. Med drugimi je bil lani tam, kaj tudi znani smučak Roman Wörndle, ki je pozneje padel na fronti. Letos je dotok nemških sportnih strokovnjakov iz vseh panog na Norveško še mnogo večji, tako da si Hoff obeta deloma že kmalu, če ne pa v najbližji bodočnosti, bogate sadove tega sodelovanja z Nemci na sportnem področju.

Naše gledališče

DRAMA

Sobota, 10. oktobra, ob 17.30: Večno mlada Saloma. Izven.

Nedelja, 11. oktobra, ob 14: Poročno darilo. Izven. Znižane cene od 10 lir navzdol;

ob 17: Oče naš. Izven.

Ponedeljek, 12. oktobra: Zaprt.

Torek, 13. oktobra, ob 17.30: Deseti brat. Premiera. Red Premierski.

Cezar Meano: »Večno mlada Saloma«. Komedija v treh dejanjih, ki se vršijo za časa vladarja Nerona na dvoru armenskega kralja Aristobula 60 let po Kr. Osebe: Aristobul-Cesar, Saloma-Nablocka, Delli-Saričeva, Tulij-Casij-Nakrest, Gaj-Lutecij-Peček, Mardokej-Gorinšek, Abimelek-VI. Skribinšek, Jerubal-Potokar, Judita-Remečeva, Lila-Sancinova, mešan-Brezig, vojak-Raztresen, služkinje: Rakarjeva, Starčeva in J. Boltarjeva. Režiser: prof. Šest, inscenator: V. Skružnj, scenografska: prof. F. Šturm, koreografija: Marta Pavlinova, kostumi Salome: atelje Inkiostri.

G. Forzano: »Poročno darilo«. Komedija v treh dejanjih. Lahkotna, zabavna zgodba med mlado apotekarico v provincijalnem letoviščarskem mestecu in mladim avtomobilistom. V glavnih vlogah Simičeva in Jan. Režiser: prof. Šest.

Jurčič-Golla: »Deseti brat«. V tork 13. t. m. bo uprizorila Drama v režiji prof. Osipa Šesta na novo prirejeno dramatično Pavla Golle, ki je leta 1928. priredil Jurčičevo povest »Deseti brat« za oder. Delo obsega v novi obliki 16 slik, ki jih veže lektorica s čitanjem odlomkov iz povesti. V igri bo nastopil velik del dramskega ansambla. V glavnih vlogah: deseti brat-Milan Skribinšek, Piškvav-Peček, Kvas-Drenovec, Dolef-Lipah, Benjamin-Bratina, grajska gospa-Gabrijelčeva Manica, Levarjeva, Marijan-Verdonik Krjavelj-Cesar.

OPERA

Sobota, 10. oktobra, ob 17. uri: Travijata. Red Premierski. Otvoritevna predstava operne sezone.

Nedelja, 11. oktobra, ob 16: Seviljski brivec. Izven.

Ponedeljek, 12. oktobra: Zaprt.

Otvoritevna predstava redne abonmentske sezone bo Verdijeva »Travijata«, opera v 3 dejanjih (4 slikah). Osebe: Violetta-Vidaljeva, Alfred-Drago Čuden (debut), Germon-Janko, Flora-Polčeva, Anima-Polajnarjeva, Gaston-B. Sancin, Douchol-Anžlovar, Obigny-Dolničar. Dirigent: D. Zebre, režija in scena: C. Debevec, zborovodja: R. Simoniti, koreograf: inž. P. Golovin. Novi kostumi: gledališka krojačnica pod vodstvom J. Staničeve in F. Remškarja.

Nova opereta na našem odru. Med deli, ki jih izvajajo s živahnim uspehom v inozemstvu, je Millöckerjev: »Gasparone«. Delo bo prihodnji teden prvič uprizorjeno v slovenskem jeziku. Prevod je napravil Niko Štrifot. Zgodba se pleče okoli imena glavnega sicilijanskega razbojnika, na ti-

gar rovaš pride mlad zaljubljenec do neveste. Opereto bo dirigiral R. Simoniti, zrežiral jo bo inž. P. Golovin.

G. Rossini: »Seviljski brivec«. Buffomedrolama v 2 dejanjih (4 slikah). Osebe: Almaviva-Lipušček, Bartolo-Zupan, Rosina-Ivančičeva, Figaro-Janko, Bazilio-Beteto, Fiorello-Dolničar, Berta-Stritarjeva, veljnik straže-Anžlovar. Dirigent: D. Zebre, režija in scena: C. Debevec, zborovodja: R. Simoniti.

Radio Ljubljana

SOBOTA, 10. OKTOBRA 1942-XX

7.30: Lalka glasba, 8.00: Napoved časa; poročila v italijanski. 12.00: Pisana glasba 12.30: Poročila v slovenski. 12.45: Simfo-

nična glasba. 13.00: Napoved časa; poročila v italijanski. 13.10: Pet minut gospoda X. 13.15: Poročila Vrhovnega Poveljstva Oboroženih sil v slovenski. 13.20: Lepe pesmi od večeraj in danes. Orkester vodi dirigent Angelini. 14.00: Poročila v italijanski. 14.15: Lalka glasbo vodi dirigent Gallino. 14.45: Poročila v slovenski. 15.00: Pokrajinski vestnik. 17.10: Nove plošče Cetra. 17.15: I. Velikonja: Kuharski nasveti. Gospodinjsko predavanje v slovenski. 19.30: Poročila v slovenski. 19.45: Komorna glasba. 20.00: Napoved časa; poročila v italijanski. 20.20: Komentar dnevnih dogodkov v slovenski. 20.30: Vojaske pesmi. 20.45: Lirična prireditev družbe E.I.A.R.: Neron. Opera v štirih dejanjih Arriga Boita. — V odmorih: predavanje v slovenski; zanimivosti v slovenski; poročila v italijanski.

Mali oglasi

Kdor išče službo plača za vsako besedo L —30, za drž. in prov. takso —60, za dajanje naslova ali šifro L 2.—. Najmanjši iznos za te oglase je L 7.—. — Za žentive in dopisovanja je plačati za vsako besedo L 1.—, za vse druge oglase L —60 za besedo, za drž. in prov. takso L —60, za dajanje naslova ali šifro L 3.—. Najmanjši iznos za te oglase je L 10.—.

Služba dobi

Delo dobi
več zidarjev in delavcev. Plače ugodne. Naslov v vseh poslovalnicah Jutra. 13499-1

Služkinjo
samostojno kuharico — sprejme dvočlansko družino. Naslov v vseh poslovalnicah Jutra. 13549-1

Sprejem
dva čevljarstva pomočnika za nova dela. Florijanska ul. 19. Boje — Hrana, stanovanje lahko v hiši. 13573-1

Službe išče
Za malo preprosto stanovanje bi opravičil poleg plačila tudi delo hišnika ali kaj sličnega. Sem poštem in priden. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Stanovanje kot plačilo«. 13551-2

Išče mesto
natakarice ali za servico. Plače ugodne. Naslov v vseh poslovalnicah Jutra. 13581-2

Dobra strojepiska
išče popludansko zaposlitev. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Zmožna v trgovini«. 13579-2

Prodaj
Otroške vozičke
vseh vrst se vam izplača kupiti, prodati ali zamenjati pri »Prometu« (nasproti križniški cerkvi). 13480-6

Prodaj
2 para ženskih čevljev št. 38. Naslov v vseh poslovalnicah Jutra. 13550-6

Prodaj
visoko elegantno nagrobno svetilko. Pred skofijo 15-III. 13578-6

Kupim
Divji kostanj
po 65 cent. kg kupuje skladiščnik na dvorišču gostilne »Figovec«. 13338-7

Kauč
in omaro za obleko kupim. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Takoje«. 13567-7

Oblačila
Prodaj
črna ženska plašč in moško suknjo. Naslov v vseh poslovalnicah Jutra. 13553-13

Posest
Kupim
dvostanovanjsko kom-fortno hišo ali vilo. — Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Novejša«. 13558-20

Stanovanja

Komfortno
dvosobno ali trisobno brez kopalnice v centru zamenjam za tri- do petosobno stanovanje. — Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Stalen domačin«. 13507-21a

Sobo odda
Opremljeno sobo za dve osebi v centru mesta oddam. Naslov v vseh poslovalnicah Jutra. 13568-23

Širite
»JUTRO«
Sobe išče
Sobo v centru, s posebnim vzhodom. Išče event. s hrano stalni uradnik. V sobo želi postaviti klavir. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Prostorna«. 13546-23a

Solidna
gospodična išče kjerkoli prazno sobo s strogo posebnim vzhodom. Takoj ali s 1. novembrom. — Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Točna plačnica 3333«. 13523-23a

Glasi
Klav. harmoniko na 120 basov, poceni prodam. Naslov: Kitič Ignac, Bleiweisova c. 67 (Tyrševa). 13555-26

Izgubljeno
Izgubila sem
zdravniško torbico z monogramom C. P. Naj-dite! naj jo odda v ogl. odd. Jutra. 13582-28

Stroji
Prodaj
nov šivalni stroj. Naslov v vseh poslovalnicah Jutra. 13548-29

Zahvala
Za vse dokaze iskrenega sočustvovanja in počaščenja spomina naše ljubljene mame, gospe

Marije Osana roj. Švigelj
izrekamo vsem našo srčno zahvalo. Bog plačaj!

Ljubljana, 10. oktobra 1942.

ZALUJOCI OTROCI

Obrt

Gospodje, pozor!
Klobučarna »Pajke« vam strokovnjaško očišči in preoblikuje in prebarva klobuke vseh vrst po nizkih cenah. Lastna delavnica. — Se priporoča Rudolf Pajk, Sv. Petra cesta 33. J-158-M-30

Gospodična
srednjih let, mirne narave, želi poročiti boljšega gospoda, upokojenca ali vdorca s stalno službo. Starost 45—60 let. Pisemne ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Samostojna 100«. 13554-25

Bucato perfetto senza sapone
Per il vostro bucato usate Giglio, il prodotto di marca veramente prezioso per ogni famiglia. Giglio sostituisce vantaggiosamente il sapone e vi consente di fare senza alcuna fatica né perdita di tempo, un bucato perfetto.

Izvrstno pranje brez mila
Uporabljajte pri pranju Giglio, izdelke dobre znamke, res dragocene za vsako družino. Giglio izdatno nadomešča milo in vam brez vsakega truda in izgube časa izvrtino opere.

Oglasi v »Jutru« imajo vedno uspeh!

SPORT

Bliza se sezona male žogice

Prvi table-teniški turnir bo že jutri na Rakovniku

Bolj ko se bliža zimski čas, bolj bodo stopile v ospredje sportne panoge v kritih prostorih. Med te je treba prištevati predvsem tabletenis, ki je že lani pri nas imel prav pestro sezono, pa se je letos zapel med prvimi pojavil na »terenu«.

Kakor nas obveščajo prireditelji iz krogov SK Korotana na Rakovniku, bodo prvi turnir te vrste imeli že to nedeljo v klubskih prostorih na Rakovniku. Tekmovanje bo obsegalo to pot eno samo disciplino, in sicer single za posameznike. Pravico nastopiti bodo imeli vsi verificirani in neverificirani seniorji in juniorji iz naše pokrajine. Prijave sprejema še sedaj in do nedelje ob pol 9. vodja turnirja Stanko Bradeško na Rakovniku; pozneje dosepe se ne bodo upoštevale. Prijavnina znaša 5 lir. — Igralo se bo po pokalnem sistemu z žogicami »Olympic« na dva dobitja na seta. Igralci, ki bodo izločeni v prvem kolu, bodo lahko sodelovali še na tolažilnem turnirju. Turnir se bo začel točno ob 9, tako da bo verjetno zaključen že v dopoldanskih urah. Vstopnine ni nobene.

Prireditelji vabijo k udeležbi predvsem igralce, najbolj one, ki še niso imeli priložnosti nastopiti na javnih turnirjih, prav tako pa tudi gledalce, ki jih zanima ta nežna, pa vendar prav borbeno sportna panoga.

Pojasnilo CONIa glede prijav imovine športnih društev

Zaupnik CONIa abjavlja: Opozorjajo se vsa športna društva, da zapade dne 15. t. m. neprekoračljivi rok za prijavo imovine športnih društev in športnih naprav, kakor je bilo objavljeno pa naročilo zaupnika CONIa dne 30. septembra t. l.

Športna društva morajo izčrpno odgovoriti na vsa vprašanja vprašalne pole ne glede na to, če so tudi negativna. Prijava posesti športnih naprav je obvezna za vse lastnike, vsehštev občinske uprave, zasebna društva, zadruga in podobno. Kot športne naprave se morajo smatrati tudi vsi prostori, ki so kakor koli prirejeni za športno udeleževanje katere koli vrste.

Slednjič se vsa društva vlijudno pozivajo, naj posebno v točkah a), c) d) in e) odgovore čimbolj izčrpno.

II. de Vere Stacpoole: 46

OTOK BISEROV

Roman

»Da,« je rekel Van Houten, »mislim, da bi se zlahka ubranil dveh in morda celo treh napadalcev; a drugače ga je zgolj moč, razuma pa ima bore malo. Glava je dandanes tista, ki odloča. Vidite, če ima človek dober samokres in le trohico možganov, ne zaleže proti njemu ne surova moč ne število Bog si ga vedi kaj. Nekoč sem doživel prigodo, ki mi je to prepričevalno dokazala. Dva nepridiprava sta me zaskočila v kajuti neke ladje. To je bilo ob južno-ameriški obali... in jaz se jima nisem uprl, zgolj zato, ker je bil v dosegu mojega glasu prijatelj, o katerem sem vedel, da je še dosti bolj prebrisan od mene. Skrit je bil v postelji, in moja napadalec ga nista mogla videti. Čakal sem njegove pobude; zato sem mu prepustil odločitev o tem, ali naj takoj udarim, ali pa naj ostanem miren in pustim, da me oropata. Neznansko čudno mi je bilo pri duši, ko sem takole sedel in čakal, da možgani nekoga drugega razpleto položaj; toda bilo je prav. Končalo se je tako, da sem dobil svoj denar nazaj.«

Zazehal je, nato pa mahoma obrnil pogovor drugam.

»Ali se ni bati, da se ne bi O'Connor preveč približal biserom?« je rekel Floyd. »Umejte me pravilno: nikakor ne mislim oporekati vaši sodbi o njem; toda skušnjava je skušnjava, in dobro je, da je človek previden.«

»Biseri so na varnem,« je Van Houten odvrnil. »Spravljeni so v železni blagajni, blagajna pa stoji v notranji izbi hiše, kjer spim.«

Vstal je, da bi odšel, in otresel pepel svoje smotke na tla. Tudi Floyd je vstal.

Cardon se ni ne ganil ne oglašil, in mladi mož je po tem spoznal, da mora pustiti Van Houtena na suho. Spremil ga je na palubo, čoln, s katerim je bil Van Houten prišel, je čakal ob ladji; zlezal je vanj, voščil Floyddu lahko noč in se vrnil na kopno. Floyd ga je videl, kako je stopil iz čolna; videl je, kako je prišel iz hiše O'Connor in mu pomagal zavleči čoln na breg. Potem sta oba krenila proti hiši.

Stopila sta vanjo in zaprla vrata. Obala, klečevje in gozdovi so spet zapušeni ležali pod zvezdami.

»Prav ste storili,« je rekel Cardon. »Bal sem se že, da ne bi prežgodaj začeli igre; sedite, prosim, in dajte mi nekaj pojasnil. Kakšen je O'Connor na oko?«

»Zverina.«

»Slisal sem vse, kar sta govorila,« je Cardon nadaljeval. »Van Houten je vzel vso posadko na kopno, kaj ne?«

»Da.«

»To je prva poteza; očitno kanita opraviti vso stvar nočjo... ko bosta mislila, da spite. Uro ali dve še ne bosta nič storila, tako da nama ostane dovolj časa.«

»Kakšen je po vaših mislih njiju namen?« je vprašal Floyd.

»Jasen kakor beli dan; priti semkaj, zlasti na ladjo, česniti Floydga po glavi in potopiti jadrnico. Zaskočiti vas hočeta spečega. Takšen je njiju na-

klep; zelo verjetno pa je, da bo Van Houten skušal takoj po storjenem delu spraviti tudi O'Connorja s poti in ga potopiti z ladjo vred.«

»Sveti Bog!« je rekel Floyd. »Prav to mi je prišlo nocoj na misel, in kakor vidim, tudi vam, čeprav niste Van Houtena nikoli poznali.«

»Samo zato, ker sem ta čas, ko sem ležal v svojem dušljivem brlogu, pretehtal vse položaje. Ali mar ne vidite, kako stoji stvar? O'Connorja se morata iznebiti. Edino, kar me moti, je vprašanje: zakaj sta Van Houten in Hakluyt pritegnila O'Connorja? Zakaj nam očeta Van Houten osebno opraviči posla? Našel sem nam odgovor. Če bi osebno posegel v dogodke, bi imel priče. Posadka »Južnega križa« bi utegnila kaj zaslišati; nič ne pride hitreje na beli dan kakor umor, ako so priče, ki poznajo udeležence. Van Houten ima namen zapustiti otok in vse, kar je v zvezi z biseri; najbrže sluti, da se bo stvar o laguni razvedela; vsekako ima v rokah že čeden plen, in misli, da se ga kani polastiti, kakor hitro bi bil vsi odstranjeni, nato pa prepuusti otok, laguno in črnce usodi ter jo popihati z »Domainom«. Tako, vidite, gledam na stvar.«

»Sodim, da imate prav. Vse položaje je skrajno zoprno. Takisto mi je, kakor da bi bil svet mahoma poln peklenskih, ne pa ljudi. Nikoli si ne bi bil mislil, da je takšna lopovščina mogoča, ko bi se mi ne bila samemu pripetila.«

»Oh, kadar boste v mojih letih, boste zdavnaj vajeni takih reči! Zdaj nama ni treba še dalj sedeti tu, stopiva rajši na palubo in zavzemiva svoj bojni položaj. Načrt imam, takoj boste videli, kakšnega. Ste oboroženi?«

Floyd je pokazal kopito svojega samokresa.

»Izvrstno,« je rekel Cardon; »in zdaj deniva vso stvar v red.«

Na mizi so stali trije kozarci: njegov, Floydov in tisti, iz katerega je bil pil Van Houten. Vzel je svoj kozarec, pogledal okrog sebe, kakor bi se hotel prepričati, ali ne pušča za seboj kakega sledu svoje navzočnosti, utrnil luč in krenil po stopnicah na vrh. Zgoraj se je obrnil k Floyddu, ki je stal še pod njim.

»Ne kažite se čez ograjo,« je rekel. »Plaziva se po palubi, dokler ne prideva do kuhinje; tam je najbolje mesto, da se skrijeva in ju pričakava.«

Po vseh štirih sta prilezla do kuhinjskih vrat, ki so se odpirala na tisto stran, kjer je bila zasidrana. »Domain«, tako da ju s kopnega ni bilo moči videti. Cardon je odprl vrata; vstopila sta in zaprla za seboj.

Prostor je bil strahovito dušljiv in poln smradu po kuhi in maščobi; ognjišče je bilo še toplo, kar ni zboljevalo položaja, ščurki pa tako debeli, da si jih videl celo v temi.

Kuhinja je imela okence, ki je gledalo proti krmi, in Floyd ga je takoj odprl. Imelo je razgled po vsej palubi tja do zadnjega konca, in dasi luna ni sijala, si vendar pri svetlobi zvezd dobro videl vsako stvar: glavno loputnico s prekrivalom iz posmoljenega platna, kajutno loputnico, ograjo in palubo, vse tako jasno, da je oko razločilo stičnice med posameznimi deskami.

Skratka, prostor je bil ogaben, zato pa